

طرح قانونی مدیریت شهری و روستایی

فهرست

۴.....	بخش اول: کلیات
۱۰.....	بخش دوم: شورای اسلامی شهر و روستا
۱۷.....	بخش سوم: شهرداری‌ها و دهیاری‌ها
۲۰.....	بخش چهارم: پشتیبانی، نظارت و شفافیت
۲۰.....	فصل اول: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
۲۱.....	فصل دوم: مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها
۲۱.....	فصل سوم: کمیسیون حل اختلاف بین مودی، شهرداری و یا دهیاری
۲۲.....	فصل چهارم: شفافیت و نظارت عمومی بر امور شهر و روستا
۲۳.....	فصل پنجم: حسابرسی و ذی‌حسابی
۲۵.....	بخش پنجم: شهرسازی و معماری
۲۵.....	فصل اول: کلیات
۲۷.....	فصل دوم: پروانه ساختمانی
۳۱.....	فصل سوم: اراضی، املاک و تفکیک زمین
۳۳.....	فصل چهارم: حریم شهرها و روستاها
۳۶.....	بخش ششم: اجتماعی، فرهنگی و هنری
۳۸.....	بخش هفتم: حمل و نقل و ترافیک
۴۳.....	بخش هشتم: خدمات شهری
۴۹.....	بخش نهم: محیط زیست
۵۲.....	بخش دهم: اقتصادی
۵۳.....	شیوه‌های عملکرد شهرداری یا حسب مورد دهیاری در حوزه اقتصادی

- ۱- بهبود شرایط و محیط کسب و کار ۵۳
- ۲- قواعد مراجعه شهرداری‌ها به بازارهای مالی و استقراض از بازارهای مالی ۵۴
- بخش یازدهم: سایر مقررات و صلاحیت‌ها ۵۵

بخش اول: کلیات

ماده ۱- در راستای اجرای بندهای ۸، ۹ و ۱۰ از اصل سوم و اصول ششم، هفتم، دوازدهم، یکصدم یکصد و یکم، یکصد و دوم، یکصد و سوم، یکصد و پنجم، یکصد و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی سیاست‌های کلی نظام، سند چشم‌انداز نظام جمهوری اسلامی ایران و نیز تحقق توسعه پایدار، ارتقای کیفیت زندگی، گسترش عدالت، تأمین حقوق شهروندی و ایجاد محیط زیست سالم در شهرها و روستاها، مردم‌سالاری دینی، شهروندمداری، تمرکززدایی، تاب‌آوری، مشارکت مردم در اداره‌ی امور عمومی، واگذاری تصدی‌های دولت به نهادهای محلی و هماهنگ‌سازی مأموریت‌ها و وظایف در محدوده و حریم شهر یا روستا، امور شهری و روستایی بر طبق مقررات این قانون مدیریت می‌شود.

ماده ۲- اصول حاکم بر نهاد مدیریت شهری و روستایی ایران با رعایت قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام و الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی عبارتند از:

- ۱- اتکا به آرای عمومی در انتخاب اعضای شوراهای
- ۲- تفکیک امور محلی از ملی با واگذاری امور محلی به مدیریت شهری و روستایی با تأکید بر رعایت اصول وحدت ملی، تمامیت ارضی، نظام جمهوری اسلامی و تبعیت از حکومت مرکزی و تخصیص منابع عمومی براساس تفکیک مذکور
- ۳- رعایت مقتضیات محلی، یکپارچگی و هماهنگی در مدیریت شهری و روستایی
- ۴- شفافیت، مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی مدیریت شهری و روستایی به شهروندان و مراجع قانونی و کاهش حیطه مسئولیت‌ها و پاسخ‌گویی مستقیم مدیریت ملی
- ۵- ظرفیت‌سازی، توانمندسازی و نهادسازی مدیریت شهری و روستایی با توجه به اصول علمی
- ۶- مدیریت هماهنگ و یک‌پارچه امور شهرها و روستاها

ماده ۳- قلمرو این قانون، حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، توسعه و عمران شهری، شهرسازی، خدمات و محیط زیست و اقتصاد شهری یا روستایی و سایر موارد تعیین شده در این قانون، به استثنای امور امنیتی، دفاعی و قضایی است که توسط شهرداری و دهیاری در محدوده و حریم شهر یا روستا قابل انجام است.

ماده ۴- در راستای تحقق بند الف ماده ۲۸ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، اداره و انجام تکالیف امور غیر حاکمیتی محول به دستگاه‌ها، سازمان‌ها، و نهادهای دولتی مقرر در قانون مذکور، وفق مفاد ماده ۳ این قانون به شهرداری‌ها و حسب مورد به دهیاری‌ها واگذار می‌شود

ماده ۵- تعریف معانی عبارات و اصطلاحات به کار رفته در این قانون عبارت‌اند از:

آلودگی محیط زیست:

تولید، پخش، انتشار، تخلیه یا آمیختن هر نوع ماده‌ی خارجی اعم از جامد، مایع و گاز در آب، هوا، خاک و زمین، یا ایجاد تشعشع و امواج در محیط زیست، به‌میزان و مقداری که کیفیت فیزیکی، شیمیایی، زیستی و آلودگی زیستی آن را به نحوی تغییر دهد که به حال انسان، سایر موجودات زنده، گیاهان و آثار یا ابنیه زیان‌آور باشد.

آلودگی آب:

تغییر مواد محلول یا معلق، یا تغییر درجه حرارت یا دیگر خواص فیزیکی، شیمیایی یا آلودگی زیستی آب در حدی که آب را برای مصارفی که برای آن مقرر است، به تشخیص سازمان ملی استاندارد ایران زیان‌آور یا غیرمفید سازد.

آلودگی بویایی:

پخش و انتشار هرگونه بوی نامطبوع و آزاردهنده در فضای باز، بیش از حد میزان مقرر و مجازی که حسب تبصره ماده ۱۲ قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ تعیین می‌شود.

آلودگی صوتی:

پخش و انتشار هرگونه صوت و صدا و ارتعاش بیش از حد مقرر و مجاز در فضای باز و مسقف.

آلودگی نوری:

تابش و انتشار نورهای غیرطبیعی در محیط زیست به‌صورت مزاحم و آزاردهنده، به نحوی که در صورت تداوم برای سلامت انسان زیان‌آور باشد و باعث اختلال در دید، آسیب‌های چشمی، کاهش تمرکز ذهن یا سایر مشکلات روانی و جسمی و زیست محیطی شود.

آماده‌سازی اراضی شهری و روستایی:

عبارت از مجموعه عملیاتی است که مطابق دستورالعمل وزارت مسکن و شهرسازی زمین را برای احداث مسکن مهیا می‌سازد که شامل موارد زیر می‌باشد:

الف - عملیات زیربنایی از قبل تعیین بروکف، تسطیح و آسفالت معابر، تأمین شبکه‌های تأسیساتی آب و برق، جمع‌آوری و دفع آبهای سطحی و فاضلاب و غیره.

ب - عملیات روستایی مانند احداث مدارس، درمانگاه، واحد انتظامی، فضای سبز، اداره آتش‌نشانی، اماکن تجاری و نظایر آن

امور محلی:

مطابق اصل یکصدم قانون اساسی غیر از اموری که صرفاً جنبه ملی و کشوری دارند و استثنائات مذکور در ماده سه، بقیه امور از جمله امور اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و رفاهی امور محلی است که تصمیم‌گیری و اجرای آن‌ها در محدوده و حریم شهر یا روستا و با مشارکت و نظارت مردم و نمایندگان شورای اسلامی شهر و روستا مبتنی بر مقتضیات محلی صورت می‌گیرد.

اصول بهداشتی:

کلیه اصول و ضوابطی که رعایت آن موجب تأمین، حفظ و ارتقای بهداشت و سلامت فردی، روانی، اجتماعی و محیطی شهروندان مطابق با استانداردهای بهداشت عمومی از قبیل رفع آلودگی هوا، آلودگی آب، آلودگی صوتی، تأمین نور بهداشتی و طبیعی، تهویه مطبوع هوا، گرمایش و سرمایش، امواج، رنگ و دفع فاضلاب می‌شود و در چارچوب قوانین موضوعه الزامی است.

اصول فنی:

مقررات و مشخصاتی که رعایت آن‌ها درباره استحکام ساختمان، تأسیسات و تجهیزات، برق، الکترونیک، مکانیک، مسائل ایمنی و کاربرد مواد و مصالح ساختمانی الزامی است.

اصول شهرسازی:

مجموعه‌ای از ضوابط و مقررات اطلاق می‌شود که توسط مراجع تصویب طرح‌های توسعه شهری جامع، هادی، تفصیلی در مورد انواع ساختمان‌ها و اراضی در محدوده حریم شهر و محدوده روستا تصویب گردیده و رعایت آن الزامی است.

بوستان:

فضای سبز شهری و روستایی عمومی تجهیز شده‌ای که دارای عملکرد اکولوژیکی - اجتماعی است و امکان استفاده از آن برای عموم مردم میسر می‌باشد.

بهای خدمات شهری و روستایی :

جوهی که شهرداری یا دهیاری در حدود قوانین و مقررات مربوط در قبال ارائه خدمات و متناسب با میزان استفاده از آن با تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا وصول می‌کند.

پسماند:

مواد جامد، گاز و مایع (غیر از فاضلاب) که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل فعالیت انسان است و از نظر تولیدکننده زاید تلقی می‌شود، یا قابلیت استفاده از آن در محل تولید وجود ندارد.

پسماندهای شهری و روستایی:

پسماندهایی که در محدوده و حریم شهر و محدوده روستا تولید می‌شوند.

تخلف ساختمانی:

نقض قوانین، مقررات و ضوابط طرح‌های توسعه مصوب، قوانین معماری، شهرسازی و مقررات ملی ساختمان اعم از فنی، ایمنی و بهداشتی و هرگونه عملیات ساختمانی بدون پروانه و یا مغایر با پروانه صادره.

تاب‌آوری:

توانایی ایستادگی و تداوم کارایی سیستم شهری در مقابل شوک‌ها، جذب شوک‌ها و انعطاف پذیری.

تفکیک اراضی:

تقسیم یک قطعه زمین دارای حدود مشخص و سند مالکیت رسمی به چند قطعه.

پدافند غیر عامل:

مجموعه اقداماتی که بدون به‌کارگیری سلاح و تجهیزات نظامی به‌کار گرفته شود و در نتیجه باعث کاهش آسیب‌پذیری، افزایش پایداری ملی، تسهیل مدیریت بحران، تداوم کارکرد فعالیت‌های ضروری و تولید بازدارندگی دفاعی در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد.

پروانه ساختمان:

مجوز کتبی شهرداری یا دهیاری جهت انجام عملیات ساختمانی، که با رعایت کلیه ضوابط و مقررات شهرسازی، مقررات ملی ساختمان و کلیه اسناد فرادست، به‌ویژه طرح‌های توسعه، صادر می‌گردد و به موجب آن، اجازه انجام عملیات ساختمانی تحت نظر مراجع ذی صلاح ارائه می‌شود.

توسعه پایدار روستائی:

برنامه‌ای است که به منظور بهبود کیفیت زندگی و تأمین معیشت پایدار در روستاها با تأکید ویژه بر توانمندسازی اقشار فقیر و آسیب‌پذیر و با در نظر گرفتن همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی حیات روستا تعیین و برنامه عملیاتی آن طی یک فرآیند نظام‌مند، طراحی، اجرا، ارزشیابی و اصلاح می‌شود.

حفاظت محیط زیست شهری و روستائی:

اتخاذ سیاست‌ها، تدابیر و اقدامات لازم برای حفظ و حمایت شهروندان در برابر آن دسته از شرایط و عوامل تهدیدکننده‌ی محیط زیست که سلامت روانی و جسمی شهروندان را به مخاطره می‌اندازد؛ و همچنین پیشگیری و ممانعت از هر نوع آلودگی و اقدام مخربی که باعث برهم خوردن تعادل و تناسب محیط زیست شهری یا روستائی می‌شود.

حریم شهر:

قسمتی از اراضی بلافصل پیرامون محدوده‌ی شهر که با رویکرد حفظ اراضی کشاورزی، جنگل‌ها، باغات، دشت‌ها، دره‌ها، کوه‌ها، کویرها و حفاظت، در مقابل ساخت وسازهای غیر قانونی، به منظور ذخیره و پیش‌بینی بلند مدت آتی شهر پس از افق طرح جامع و استقرار فعالیت‌های غیرمسکونی شهری و منطقه‌ای که استقرار آن در داخل محدوده امکان‌پذیر نمی‌باشد، تعیین می‌شود.

حریم روستا:

حریم روستا قسمتی از اراضی بلافصل پیرامون محدوده روستاست که با رویکرد و اولویت حفاظت از اراضی کشاورزی، باغات و جنگل‌ها و تأمین نیازهای آبی بلند مدت روستا در طرح هادی تعیین می‌گردد.

دهیاری:

سازمان عمومی غیر دولتی و دستگاه اجرائی است که به منظور تحقق توسعه پایدار روستائی، براساس طرح‌های بالادستی مصوب و زیر نظر شورای اسلامی روستا، انجام امور عمومی با ماهیت محلی را از طریق جلب همکاری مردم، در محدوده و حریم روستا یا مجموعه‌ای از روستاها برعهده دارد.

ذی‌نفع:

شخص حقیقی یا حقوقی که به موجب قانون یا قرارداد از منافع ملک بهره‌مند می‌شود.

زمین محصور:

کلیه‌ی اراضی و املاکی که به نحوی از انحا محصور شده، چه دارای درب ورودی باشد یا نباشد. اراضی و املاک فاقد وضعیت مذکور غیرمحصور است.

زیرساخت شهری یا روستایی:

اماکن، امکانات، تأسیسات و تجهیزاتی که زمینه و بستر مناسب برای همکاری و مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهری و روستایی و رشد و تعالی فرهنگی و استفاده عادلانه از نعمات الهی، محیط زیست سالم و خدمات شهری و روستایی و موجبات بهبود و ارتقای کیفیت زیست برای شهروندان و نسل‌های آینده را فراهم می‌نماید.

طرح‌های توسعه شهری:

شامل طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی شهری که طبق قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی تعریف شده است.

عوارض:

جوهی که شهرداری یا دهیاری از اشخاص حقیقی یا حقوقی برخوردار از خدمات شهری یا روستایی، مطابق اختیارات قانونی و مصوبه شورا برای مخارج آن دسته از خدمات شهری یا روستایی وصول می‌کند که خدمات‌گیرنده مشخص ندارد و باید بر اساس مقررات هزینه شود.

عملیات ساختمانی:

هرگونه فعالیت موقت یا دائم، از جمله دیوارکشی، نما سازی، تخریب، نمونه‌برداری ژئوتکنیک، گودبرداری، حفاری، خاک‌برداری، خاک‌ریزی و ساخت‌وساز خواه با مصالح ساختمانی طبیعی یا مصنوعی انجام شود و موجب تغییر فیزیکی در عرصه‌ی زمین و مستحذات غیرمنقول در آن شود، اعم از اینکه در فضای روی سطح زمین باشد یا در فضای زیر سطح.

فاضلاب:

هر نوع ماده مایع یا آب آلوده به مواد آلاینده، یا روان‌آب‌های آلوده‌ی که حاصل فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی، دامداری، شهری، روستایی، خانگی، بیمارستانی، آزمایشگاهی یا امثال آن است

فضای سبز شهری و روستایی:

محدوده‌هایی از بافت شهری یا روستایی با پوشش گیاهی، از جمله اراضی مشجر که نوعاً فاقد کاربری‌های مسکونی، تجاری، خدماتی و زراعی بوده و شامل فضاهای سبز عمومی، دولتی و خصوصی است.

فضای سبز خیابانی:

فضای سبز شهری عمومی که به طور معمول حاشیه باریکی از حد فاصل مسیرهای پیاده‌رو و سواره‌رو و یا بین دو مسیر رفت و برگشت در بلوارها را تشکیل می‌دهد یا به صورت متمرکز در فضاهای نسبتاً کوچک میدان‌ها یا در زمین‌های پیرامون بزرگراه‌ها و خیابان‌ها شکل گرفته است.

کمربند فضای سبز:

فضای سبز عمومی که بر اساس ضوابط معین به منظور جلوگیری از رشد بی‌رویه شهر و روستا و واپایی گسترش آن ایجاد شده، و دارای کارکرد اکولوژیکی - اجتماعی است.

کلان‌شهر:

کلان‌شهر به محدوده جغرافیایی با حدود مشخص، دارای بافت مترامی از بناها، فضاها و دسترسی‌ها که به‌طور همگن و متوازن در کنار یکدیگر و در عرصه‌ای از طبیعت، استقرار یافته و بیش از یک میلیون نفر جمعیت در آن ساکن و به فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، صنعتی، خدماتی و اداری مشغول بوده و یکی از مهم‌ترین کانون‌های تعاملات و مناسبات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و درمانی در محدوده‌ی نفوذ و جذب خود را تشکیل می‌دهد و در تولید و توزیع خدمات به خودکفایی نسبی رسیده باشد اطلاق می‌شود.

گواهی عدم خلاف:

تأییدیه‌ای که توسط شهرداری به درخواست مالک یا نماینده قانونی او در هر مرحله قبل از صدور گواهی پایان کار ساختمان برای ساختمان موجود صادر و به موجب آن عدم مغایرت عملیات ساختمانی با وضع موجود ساختمان با پروانه ساختمانی اعلام می‌شود.

گواهی پایان کار ساختمان:

تأییدیه‌ای که توسط شهرداری صادر و به موجب آن خاتمه عملیات ساختمانی و عدم مغایرت با مشخصات مندرج در پروانه ساختمان اعلام می‌شود.

مدیریت شهری و روستایی:

مدیریت امور شهر یا روستا به منظور ارتقای شاخص‌های زندگی در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری و مشارکت مردم و با هدف دستیابی به توسعه همه‌جانبه و پایدار محلی که از دو رکن شورای اسلامی شهر یا روستا و شهرداری یا دهیاری تشکیل، و به ترتیبی که در این قانون و یا سایر قوانین مرتبط، پیش‌بینی شده یا می‌شود، اعمال می‌شود.

مهندس ناظر:

شخصی حقیقی یا حقوقی که طبق قانون نظام مهندسی و واپایی ساختمان، دارای پروانه‌ی اشتغال به کار مهندسی از وزارت راه و شهرسازی است و در حدود صلاحیت خود، مسئولیت نظارت بر تمام یا قسمتی از عملیات ساختمانی، ۷گرایش شامل عمران، معماری، تاسیسات مکانیکی، برقی، ترافیک، شهرسازی، نقشه برداری، تخریب، گودبرداری، پی‌سازی، احداث، توسعه، تعمیر اساسی و تقویت بنا، خاک‌برداری، خاک‌ریزی، تسطیح زمین و ساخت قطعات پیش‌ساخته در محل کارگاه ساختمانی، حفر چاه‌ها و مجاری آب و فاضلاب و سایر تأسیسات زیربنایی و همچنین اصول و قواعد فنی حاکم بر هر یک از آنها را به منظور اطمینان از ایمنی، بهداشت، بهره‌دهی مناسب، آسایش و صرفه اقتصادی به عهده دارد.

مسئول آلودگی:

هر شخص حقیقی که مدیریت، اداره یا تصدی منابع مولد آلودگی را خواه برای خود، خواه به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر بر عهده داشته و یا شخصاً به طرق مختلف، عامل ایجاد آلودگی باشد.

مراکز خطرزا:

مراکزی که قادرند تحت شرایطی سلامت و ایمنی انسان و محیط را به مخاطره انداخته و سبب خسارات مادی و معنوی گردند

ماده ۶- - شوراهای اسلامی شهر و روستا دارای شخصیت حقوقی بوده، حق اقامه دعوی علیه اشخاص حقیقی و حقوقی و دفاع در مقابل دعاوی آنان علیه شورا را دارند.

ماده ۷- شورای اسلامی شهر یا روستا در چارچوب قوانین و مقررات به عنوان رکن تصمیم‌گیر و واضع مقررات شهری یا روستایی بوده و ناظر بر اجرای مصوبات خود و سایر مقررات لازم‌الاجرا در امور شهری یا روستایی می‌باشد.

بخش دوم: شورای اسلامی شهر

ماده ۸- وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر به شرح زیر است:

۱- انتخاب شهردار پس از رسمیت شورا به مدت چهارسال

۲- نظارت بر حسن اجرای وظایف، تکالیف و فعالیت‌های شهرداری، سازمان‌ها شرکت و مؤسسات وابسته.

۳- نظارت بر اجرای مصوبات شورا و آن دسته از مقررات تاریخ لازم‌الاجرا در امور شهری که به موجب این قانون انجام آن بر عهده شهرداری گذاشته شده و همچنین نظارت بر وظایفی از سایر دستگاه‌های اجرایی که در محدوده و حریم شهر تاریخ لازم‌الاجرا می‌باشد و اعلام نتیجه‌ی آن حسب مورد در تهران به وزراء، در مراکز استان‌ها به استانداران و مدیران کل ذی‌ربط و در شهرهای دیگر به فرمانداران.

۴- وضع مقررات خاص نظارت بر امور سینماها، تئاترها، فرهنگسراها و دیگر اماکن عمومی از طریق تصویب مقررات خاص برای حسن ترتیب، نظافت، بهداشت، روشنایی، وسایل و امکانات گرمایشی و سرمایشی، اختصاص محل مناسب برای نمازخانه، سرویس بهداشتی و پارکینگ و ... برای استفاده‌کنندگان مخصوصاً معلولان و کودکان و سالخورده‌گان و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش‌سوزی، برق‌گرفتگی و حوادث غیرمترقبه.

۵- نظارت بر حسن اداره امور مالی شهرداری و حفظ سرمایه، دارایی‌ها، اموال عمومی و اختصاصی شهرداری، همچنین نظارت بر حساب درآمد و هزینه آنها طبق گزارش حسابرس و اعلام موارد نقض و تخلف از مقررات به شهردار و مراجع قانونی تعیین شده در این قانون و پیگیری لازم.

۶- وضع مقررات و نظارت بر حفر مجاری و مسیرهای تأسیسات شهری و پیگیری احداث تونل مشترک شهری

۷- بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی، خدماتی و رفاهی و تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و راه‌حل‌های کاربردی برای ارتقاء شاخص‌های امور فوق جهت برنامه‌ریزی و اقدام و ارائه آن به مقامات مسئول ذیربط و شهرداری و نظارت بر بهبود و رشد شاخص‌های فوق.

۸- تأیید صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری و انتشار آن هر شش ماه یک‌بار برای اطلاع عموم از طریق تارنمای رسمی و ارسال نسخه‌ای از آن به وزارت کشور.

۹- نظارت بر نحوه اجرای برنامه‌های جامع توسعه شهر، برنامه میان‌مدت شهرداری و همچنین احکام مرتبط در قانون برنامه‌های توسعه کشور.

۱۰- تصویب لوایح و ارائه طرح‌های برقراری یا لغو و تغییر نوع و میزان عوارض و بهای خدمات شهری متناسب با وضع تولیدات و درآمدهای محلی و نظارت بر اجرای آن‌ها با لحاظ توان پرداخت شهروندان، معافیت‌ها و سیاست‌های اقتصادی دولت و ملحوظ داشتن قیمت تمام‌شده هر واحد خدمت در تعیین نرخ بهای خدمات شهری

۱۱- تصویب پیشنهاد شهرداری در سرمایه‌گذاری و مشارکت با اشخاص حقیقی و حقوقی در اجرای طرح‌های توسعه شهری.

۱۲- تصویب بودجه، اصلاح و متمم بودجه و تفریح بودجه‌ی سالانه شهرداری سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به آن و شورای اسلامی شهر، با رعایت آیین‌نامه‌ی مالی شهرداری‌ها.

۱۳- تصویب مقررات خاص نام‌گذاری معابر و اماکن عمومی شهر به پیشنهاد شهرداری با رویکرد استفاده از مشارکت شهروندان.

۱۴- تصویب مقررات مربوط به نمادهای شهر و همچنین ضوابط و شرایط نصب مجسمه یا تندیس در میادین و بوستان‌ها و فضاهای عمومی شهر " به پیشنهاد شهرداری.

۱۵- تعیین نرخ کرایه وسایل نقلیه بار و مسافر درون شهری و حومه.

۱۶- تصویب نرخ پارک حاشیه‌ای و نرخ استفاده از پارکینگ‌های عمومی متعلق و یا تحت نظارت شهرداری.

۱۷- تصویب وام و سایر منابع تأمین مالی شهرداری، اوراق مشارکت با رعایت مصوبات مجلس شورای اسلامی و تضمین شهرداری‌ها در مورد اصل و سود اوراق، اوراق خزانة، انواع صکوک، فاینانس (وام خارجی) مورد درخواست شهرداری مندرج در قوانین بودجه سالانه کشور، پس از بررسی دقیق نسبت به مبلغ، مدت، نحوه ضمانت و بازپرداخت هر یک از آنها.

۱۸- تصویب معاملات عمده (در قانون آیین‌نامه معاملات شهرداری تهران) و نظارت بر آن‌ها و نظارت بر سایر معاملات، خرید، فروش، مقاطعه، اجاره و استیجار که به نام شهر صورت می‌پذیرد و در صورت تشخیص و صلاحدید، تفویض اختیار تصویب و انجام معاملات تا میزان معینی به شهردار و نظارت بر انجام آن‌ها.

۱۹- ایجاد سازوکار و تمهید شرایط و امکانات لازم جهت پاسخ‌گویی و تعامل مستمر و نظام‌مند شورا با شهروندان و فراهم کردن سازوکار امکان نطق و اعلام دیدگاه‌های شهروندان در خصوص ارتقای کیفیت

- خدمات در شهر، افزایش مشارکت مردم در اداره شهر و ارتقای سلامت اداری در مجموعه مدیریت شهری، در جلسات علنی شورای اسلامی شهر.
- ۲۰- برنامه‌ریزی، وضع مقررات و تعیین سازوکارهای مناسب برای مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، فرهنگی و آموزشی، رفاهی و تشویق و ترغیب آنها در خصوص احداث و گسترش مراکز تفریحی، ورزشی، فرهنگی و گردشگری و ترغیب شهروندان به سنت حسنه وقف در امور فوق. بارعایت قوانین ومقررات ذی‌ربط در امور وقف
- ۲۱- تصویب برنامه راهبردی توسعه شهر با مشارکت دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و ارائه به مراجع تعیین شده در این قانون، جهت تصویب و نیز تصویب برنامه راهبردی، عملیاتی شهرداری و نظارت بر اجرای آنها طبق مقررات مربوطه.
- ۲۲- بررسی گزارش ارزیابی عملکرد برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت شهرداری، شرکت‌ها و سازمان‌های وابسته و الزام انتشار آن توسط شهرداری در دوره‌های زمانی مشخص.
- ۲۳- وضع مقررات لازم در مورد تشریک مساعی شهرداری با ادارات، بنگاه‌ها و اتحادیه‌ها برای دایرکردن نمایشگاه‌ها.
- ۲۴- تدوین شاخص‌های وضعیت کیفیت زندگی، رصد، نظارت و سنجش مستمر تغییرات آن و سنجش میزان اثربخشی خدمات، مقایسه با سال‌های قبل از آن و ارائه گزارش سالیانه به شهروندان در تارنمای شورای اسلامی شهر.
- ۲۵- بررسی و تأیید طرح‌های توسعه در حریم و محدوده شهر و تغییرات آن پس از ارائه توسط شهرداری و ارسال به مراجع تعیین شده در این قانون جهت تصویب.
- ۲۶- ظرفیت‌سازی جهت افزایش مشارکت سازمان‌های مردم نهاد و حمایت و پشتیبانی از تشکیل انجمن‌ها و نهادهای اجتماعی، امدادی و ارشادی.
- ۲۷- اتخاذ تدابیر لازم برای پوشش تحصیلی کامل کودکان و دانش‌آموزان واجب‌التعلیم و حمایت از تشکیل و فعالیت تشکل‌های مردمی برای ادامه تحصیل یا مهارت‌آموزی بازماندگان از تحصیل تا پایان دوره متوسطه
- ۲۸- تأیید ساختار تشکیلاتی پیشنهادی شهرداری در چارچوب سیاست‌های دولت و رعایت ضوابط سازمان اداری و استخدامی کشور.
- ۲۹- تأیید ذی‌حساب یا قائم مقام آن با معرفی شهردار.
- ۳۰- تسهیل سرمایه‌گذاری از طریق کاهش امور اداری، اخذ نظرات مردم، اتخاذ تصمیمات مناسب و ارائه گزارش سالیانه راجع به اقدامات انجام‌شده.
- ۳۱- تدوین و تصویب ضابطه تعیین اجاره‌بهای واحدهای مسکونی مبتنی بر مؤلفه‌های مؤثر از قبیل مساحت بنا، سال ساخت، دسترسی به حمل و نقل عمومی، فضای سبز در دسترس، شرایط مصرف انرژی به پیشنهاد شهرداری و بازنگری هر دو سال یک‌بار آن.

- ۳۲- نظارت بر حسن جریان دعاوی مربوط به شهرداری.
- ۳۳- بررسی و تأیید برنامه‌های راهبردی-عملیاتی مقابله با حوادث طبیعی و انسان ساخت.
- ۳۴- بررسی و تصویب انجام مطالعات پدافند غیرعامل شهر به منظور شناسائی دارائی‌ها و آسیب‌پذیری‌ها و برنامه‌ریزی جهت مقابله با تهدیدات طبیعی و انسان ساخت به پیشنهاد شهرداری.
- ۳۵- نظارت بر ایجاد سامانه پایش، هشدار، خنثی‌سازی در خصوص حوادث طبیعی و انسان ساخت.
- ۳۶- ساماندهی حمل و نقل هوشمند در شهر و هدایت و راهبری آن با مجموعه نیروهای تحت نظر شهرداری.
- ۳۷- انجام وظایف غیرحاکمیتی شورای برنامه‌ریزی استان.
- ۳۸- رفع اختلافات صنفی در صورت مراجعه از طرف شهرداری یا اصناف جزء در مواردی که موضوع جنبه حقوقی نداشته باشد.

ماده ۹- شیوه‌نامه ارائه طرح، توسط نمایندگان شوراها و نحوه رسیدگی به طرح‌ها در شورا، ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط شورای عالی استانها تهیه و ابلاغ می‌شود

ماده ۱۰- مصوبات شوراها پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن آنها طبق ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراها و شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، باید در صفحه مربوطه مصوبات در تارنمای رسمی و اختصاصی روستا، شهر، بخش، شهرستان، استان یا شورای عالی استانها منتشر شود و نسخ یا اصلاح مصوبات نیز آنها را از دسترس خارج نکنند.

ماده ۱۱- چنانچه یک یا چند نفر از اعضای شورای شهر یا روستا به عملکرد شهردار یا دهیار یا عملیات شهرداری یا دهیاری، اعتراض یا ایرادی داشته باشند ابتدا توسط رئیس شورا موارد را به صورت روشن به شهردار یا دهیار تذکر خواهند داد. در صورت عدم رعایت مفاد مورد تذکر، موضوع به صورت سؤال مطرح می‌شود که در این صورت رئیس شورا سؤال را کتباً به شهردار یا دهیار اطلاع خواهد داد و حداکثر ظرف ده روز پس از ابلاغ، شهردار یا دهیار موظف به حضور در جلسه عادی یا فوق‌العاده شورا و پاسخ به سؤال می‌باشد.

چنانچه شهردار یا دهیار از حضور استنکاف ورزیده یا پاسخ وی قانع کننده تشخیص داده نشود طی جلسه دیگری موضوع مجدداً به صورت استیضاح که حداقل به امضای یک سوم اعضای شورا رسیده باشد، ارائه می‌شود. فاصله بین ابلاغ تا تشکیل جلسه که از طرف رئیس شورا تعیین خواهد شد حداکثر ده روز خواهد بود. شورا پس از طرح سؤال یا سؤالات و جواب شهردار رأی موافق یا مخالف خواهد داد.

در صورتی که شورا با اکثریت دوسوم کل اعضا رأی مخالف دهد شهردار یا دهیار از کار برکنار و فرد جدیدی از سوی شورا انتخاب خواهد شد.

ماده ۱۲- چنانچه حداقل یک سوم اعضای شورا ها، تحقیق و تفحص در هر یک از امور مربوط به وظایف شهرداری ها و سازمان ها و شرکت های وابسته به شهرداریها و دهیارها را لازم بدانند تقاضای خود را به صورت کتبی به رئیس شورا تسلیم نموده و رئیس شورا ظرف مدت چهل و هشت ساعت آن را به کمیسیون تخصصی ذی ربط شورا جهت رسیدگی ارجاع می نماید.

رئیس کمیسیون موظف است ظرف مدت دو هفته از تاریخ وصول با مسئولان ذی ربط شهرداری یا دهیاری مکاتبه و اطلاعاتی را که در این زمینه کسب نموده در اختیار متقاضیان قرار دهد. در صورتی که دو سوم متقاضیان اطلاعات کمیسیون را کافی تشخیص ندهند، کمیسیون موظف است ظرف مدت یک هفته پس از وصول تقاضا از متقاضیان و شهردار یا دهیار دعوت به عمل آورد و دلایل ضروری تحقیق و تفحص و نظرات شهرداری یا دهیاری را استماع نماید و تا مدت ده روز گزارش خود را مبنی بر تصویب یا رد تقاضای تحقیق و تفحص به رئیس شورا ارائه دهد.

رئیس شورا موظف است گزارش کمیسیون را در اولین جلسه بعدی شورا قرار داده و در جلسه رسمی شورا پس از ارائه گزارش توسط سخنگوی کمیسیون و صحبت نماینده متقاضیان تحقیق و تفحص هر کدام ده دقیقه گزارش کمیسیون بدون بحث به رأی گذاشته خواهد شد.

در صورت تصویب انجام تحقیق و تفحص موضوع به همان کمیسیون تخصصی ذی ربط جهت رسیدگی ارجاع می گردد. کمیسیون موظف است در مدت ده روز پس از ارجاع اعضای هیات را که حداقل سه نفر و حداکثر هفت نفر خواهند بود از بین اعضای شورای اسلامی شهر یا روستا تعیین و به رئیس شورا جهت صدور حکم ابلاغ معرفی نماید. اعضای هیات از میان خود یک رئیس و یک دبیر انتخاب می کنند.

هیات حداکثر ظرف مدت سه ماه گزارش خود را به کمیسیون ذی ربط تسلیم می نماید. کمیسیون موظف است ظرف مدت دو هفته گزارش هیات را در جلسه مشترک اعضای کمیسیون و هیات مطرح و گزارش نهائی را پس از تصویب به رئیس شورای اسلامی شهر یا روستا ارسال نماید. قبل از رأی گیری در رابطه با گزارش نهائی، شهردار، دهیار یا مسئولان ذی ربط از عملکرد خود به مدت سی دقیقه دفاع می نمایند.

رئیس شورای اسلامی موظف است گزارش کمیسیون را در دستور هفته بعد کاری شورا قرار دهد تا توسط سخنگوی کمیسیون قرائت گردد.

پس از قرائت گزارش، شهردار، دهیار یا مسئولان ذی ربط می توانند به مدت سی دقیقه در جلسه رسمی شورا از عملکرد خود دفاع نمایند.

گزارش در همان جلسه به رأی گذاشته خواهد شد. در صورتی که گزارش به تصویب شورا برسد و در گزارش تخلف احراز و درخواست تعقیب شده باشد متخلف توسط رئیس شورا حسب مورد به قوه قضائیه یا مرجع رسیدگی به تخلفات اداری معرفی می شود تا خارج از نوبت مورد رسیدگی قرار داده و نتیجه آن به شورای اسلامی شهر اعلام نماید.

تبصره ۱- موضوع تحقیق و تفحص با تشخیص رئیس شورا باید صریح و قابل رسیدگی باشد.

تبصره ۲- هیات تحقیق و تفحص می تواند از کارشناسان خبره و مورد وثوق با تأیید هیات رئیسه شورا استفاده نماید. رئیس شورا موظف است تنخواه مورد درخواست هیات را در اختیار رئیس هیات قرار دهد تا براساس هزینه کرد هیات و با ارائه اسناد مثبتة ضمن تأیید رئیس شورا به هزینه قطعی منظور شود.

تبصره ۳- شهردار، دهیار یا مسئولان ذی ربط مورد تحقیق و تفحص تغییر کرده باشد و تحقیق و تفحص مربوط به عملکرد دوران مسئولیت آن باشد باید امکان دسترسی به اسناد و مدارک جهت پاسخگویی فراهم گردد. مسئولان مربوطه مکلفند همکاری های لازم را معمول دارند.

تبصره ۴- کلیه مکاتبات هیات با امضای رئیس هیات معتبر خواهد بود و رئیس هیات باید رونوشتی از مکاتبات را بلافاصله به روسای شورای اسلامی شهر و روستا ارسال نماید.

تبصره ۵- اطلاعات مربوطه به تحقیق و تفحص تا زمان قرائت در جلسه علنی محرمانه بوده و ارائه و انتشار هرگونه اطلاعات مربوط به تحقیق و تفحص به هر شکل و عنوان از طرف اشخاص حقیقی و حقوقی و اعضای هیات تا زمان قرائت در جلسه علنی ممنوع می باشد. با متخلفان برابر قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹ برخورد خواهد شد.

تبصره ۶- در صورت ارجاع گزارش به قوه قضائیه رئیس شورای اسلامی شهر یا روستا موظف است خلاصه ای از گزارش که شامل موضوع تخلف، دلایل و مستندات قانونی اتهام انتسابی در آن مشخص شده باشد، تهیه و تحویل نماید.

تبصره ۷- مسئولان و کارکنان شهرداری و شرکت ها و سازمان های وابسته و دهیاری ها موظف به فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز هیات و در اختیار گذاردن اطلاعات و مدارک درخواستی هیات می باشند و در صورت عدم همکاری مسئولان و کارکنان، مستنکفان، متخلف محسوب می گردند و با شکایت هیات تحقیق و تفحص به هیات تخلفات اداری معرفی و یا حسب مورد تحت تعقیب قضائی قرار خواهند گرفت.

تبصره ۸- در صورت تخلف هر یک از اعضای هیات تحقیق و تفحص با تأیید جلسه مشترک اعضای هیات و هیات رئیسه شورا فرد متخلف به دو هیات حل اختلاف استان موضوع ماده (۸۲) قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۰۳/۰۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی معرفی می گردد.

ماده ۱۳- چنانچه یک سوم از اعضای شورا طرح استیضاح شهردار یا دهیار را در سامانه تارنمای رسمی ارائه نمایند، در این صورت حداکثر ظرف مدت ده روز کاری از تاریخ ثبت طرح استیضاح موضوع در دستور کار جلسه عادی یا فوق العاده شورا قرار می گیرد. شهردار یا دهیار موظف به حضور در جلسه و ارائه توضیحات و دفاعیات از عملکرد خود است. در صورتی که شورا با اکثریت دو سوم کل اعضا رأی عدم اعتماد دهد، شهردار یا دهیار برکنار می شود.

ماده ۱۴- شورای اسلامی شهر یا روستا باید تمهیدات لازم را به منظور امکان اطلاع عموم شهروندان از روند تشکیل جلسات شورا، مذاکرات، مصوبات و پیگیری های آنها به طور مستقیم و از طریق رسانه های عمومی از قبیل صدا و سیما، تارنمای رسمی شهر یا روستا، فضای مجازی و جراید به طور مستمر فراهم نماید. چنانچه شورای اسلامی شهر یا روستا با تصویب سه چهارم اعضای شورا بررسی و تصویب طرح یا لایحه ای را در جلسه غیرعلنی ضروری تشخیص دهد، متن تصمیم یا مصوبه باید ظرف ۴۸ ساعت در تارنمای رسمی شهر یا روستا منتشر و به صورت مستمر و بدون دخل و تصرف در دسترس باشد.

ماده ۱۵- شرح و تفسیر مصوبات شورا، بر عهده ی خود شورا است. مفاد این حکم مانع از تفسیری که دادرسان در مقام تمیز حق ، به عمل می آورند، نمی گردد.

ماده ۱۶- اعتبارات مورد نیاز شوراهای اسلامی شهر یا روستا در بودجه سالانه شهرداری یا دهیاری منظور می شود و به تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا می رسد و در سامانه درج می گردد . دستورالعمل مربوط به ضابطه و نحوه برآورد اعتبارات مزبور در بودجه شهرداری یا دهیاری، توسط شورای عالی استان ها تهیه و ابلاغ می گردد.

بخش سوم: شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

ماده ۱۷- شهرداری سازمان عمومی غیردولتی و رکن اجرایی مدیریت شهری است که دارای شخصیت حقوقی و مستقل است و مسئولیت اجرای قوانین و مقررات شهری و تأمین نیازهای عمومی و محلی شهروندان را در حوزه‌های وظایف شهرداری زیر نظر شورای اسلامی شهر بر عهده دارد.

ماده ۱۸- وزارت کشور می‌تواند در نقاطی که وفق قانون «تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵ و اصلاحات بعدی آن به عنوان شهر شناخته می‌شود، شهرداری تأسیس نماید.

تبصره ۱ - در هر نقطه که از نظر موقعیت و اهمیت تشکیل شهرداری ضرورت داشته باشد وزارت کشور میتواند در آن محل دستور تشکیل شورا و شهرداری بدهد و چنانچه پس از تشکیل شهرداری در نقاط مزبور ضمن عمل معلوم شود عوارض وصولی تکافوی هزینه شهرداری را نمی‌نماید و با در نظر گرفتن وضع اقتصادی و مالی محل برای اداره امور شهرداری درآمد جدیدی نمی‌توان تهیه نمود وزارت کشور مجاز است شهرداری این قبیل نقاط را منحل نماید .

تبصره ۲ - در نقاطی که فقط در بعضی از فصول برقراری شهرداری لازم باشد برای فصل مزبور و همچنین برای چند محل که به یکدیگر نزدیک و جمعاً اقتضای تشکیل شهرداری داشته باشد میتوان یک شهرداری تأسیس کرد .

ماده ۱۹- سال مالی شهرداری و دهیاری یک سال شمسی است که از اول فروردین ماه شروع و در آخر اسفند ماه خاتمه می‌یابد.

ماده ۲۰- عوارض و درآمد هر شهرداری یا دهیاری منحصرأ به مصرف همان شهرداری یا دهیاری می‌رسد و در نقاطی که جمعاً یک شهرداری یا دهیاری تشکیل می‌شود، تقسیم هزینه به نسبت درآمد هر یک از محل‌ها می‌باشد، عوارض مذکور شامل شهرداریهای فصلی نیز میگردد.

ماده ۲۱- مقررات اداری و استخدامی شهرداری‌ها با رعایت سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام رهبری در قالب آیین نامه‌ای است که توسط وزارت کشور با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور و شورای عالی استان‌ها ظرف مدت شش ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. بار مالی ناشی از اجرای آئین‌نامه موضوع این ماده از محل درآمدهای قانونی شهرداری‌ها تأمین می‌شود.

ماده ۲۲- نظام جامع مدیریت منابع انسانی شهرداری‌ها متناسب با وظایف و اختیارات شهرداری در حوزه‌های جذب، استخدام، آموزش و توسعه مدیریت، ارزیابی عملکرد کارکنان، ارزیابی عملکرد شهرداری، ارتقاء و انتصاب، پایان خدمت، بیمه و تأمین اجتماعی، امور رفاهی و سلامت که شرح و تفصیل آنها با رعایت مواد این قانون و رعایت

سیاست‌های دولت و ضوابط سازمان اداری و استخدامی کشور ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها در سطح ملی تهیه و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها و تصویب وزیر کشور به شهرداری‌ها ابلاغ می‌شود. عدم وصول پاسخ، ظرف سه ماه از تاریخ دریافت از طرف شهرداری به مثابه تأیید موارد پیشنهادی می‌باشد.

ماده ۲۳- نظام فنی و اجرایی شهرداری‌ها شامل مجموعه اصول، روش‌ها، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، اجرا و ارزشیابی طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی، مناقصات و مزایده‌های شهرداری‌ها و چگونگی انتخاب و به‌کارگیری عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن و نیز تبیین مشخصات عوامل یادشده و نحوه ارتباط بین آنها با رعایت سایر مقررات مربوط توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موضوع ماده ۳۲ در سطح ملی تهیه می‌شود و ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد

ماده ۲۴- شهرداری و دهیاری مکلف است درحوزه‌های فرهنگی، آموزشی، درمانی، اجتماعی، فنی و عمرانی، شهرسازی، خدمات شهری، محیط زیست و اقتصاد شهری تصدی فعالیت‌ها را به بخش غیردولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد واگذار نماید؛ به نحوی که صرفاً سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت آن‌ها در سطح محلی در موضوع واگذاری به عهده شهرداری یا دهیاری باشد. در مواردی که ارائه‌ی خدمات توسط بخش‌های مذکور عملی نباشد، شهرداری یا دهیاری موظف اند مراتب را جهت کسب تکلیف به شورای اسلامی شهر یا روستا گزارش نمایند و حسب نظر شورا اقدام کنند و به محض رفع مانع و حصول شرایط لازم برای واگذاری، آن‌ها را واگذار نمایند.

ماده ۲۵- معادل منابع اعتباری مورد نیاز آن دسته از فعالیت‌های واگذاری از دستگاه‌های حاکمیتی به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و همچنین اعتبارات لازم برای انجام تکالیفی در این قانون که انجام آنها مستلزم و مستحق یارانه است، تا آخر شهریور ماه هر سال توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی برآورد و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها برای درج در بودجه سنواتی به سازمان برنامه و بودجه کشور ارسال می‌شود.

ماده ۲۶- به منظور رفع اختلاف بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با کارکنان آنها، و نیز با سازمان بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی در امور استخدامی، بازنشستگی و حقوق و دستمزد و همچنین اختلاف کارکنان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با سازمان‌های مذکور در امور یاد شده، هیأت حل اختلاف بدوی در استان‌ها زیر نظر شورای اسلامی استان و هیأت حل اختلاف تجدید نظر در تهران زیر نظر شورای عالی استان‌ها، با ترکیب اعضاء به شرح ذیل تشکیل می‌شود:

الف- ترکیب هیأت حل اختلاف بدوی

۱- رئیس شورای اسلامی استان (رئیس)

۲- رئیس سازمان بازنشستگی استان

۳- رئیس تأمین اجتماعی استان

۴- دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان به عنوان دبیر

۵- یک نفر قاضی با معرفی مدیر کل دادگستری استان

ب- ترکیب هیأت حل اختلاف تجدید نظر

۱- رئیس شورای عالی استان‌ها یا نایب رئیس وی به عنوان رئیس

۲- معاون سازمان بازنشستگی کشوری به تناسب موضوع

۳- معاون سازمان تأمین اجتماعی به تناسب موضوع

۴- یکی از شهرداران یا دهیاران عضو مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان به انتخاب رئیس

مجمع به عنوان دبیر

۵- یک نفر قاضی با معرفی قوه قضائیه

محل دبیرخانه هیأت بدوی در شورای اسلامی استان و هیأت تجدید نظر در شورای عالی استان‌ها می باشد
شیوه‌نامه اجرای این ماده توسط شورای عالی استان‌ها تهیه و ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون ابلاغ
می شود .

ماده ۲۷- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مکلفاند فعالیت‌هایی را که سازمان همیاری

شهرداری‌ها در استان‌ها و شرکت‌ها و سازمان‌های تابعه و وابسته شهرداری‌ها برعهده دارند، برونسپاری کنند و

اموال و دارائی‌های در اختیار آنها را به شهرداری‌های مربوطه منتقل نمایند. تشکیل هر نوع شرکت یا سازمان، با

رعایت ماده ۲۴ این قانون منوط به پیشنهاد شهرداری، تأیید ضرورت توسط شورای اسلامی شهر و تصویب

شورای عالی استان‌هاست.

ماده ۲۸- در صورت خاتمه خدمت شهردار یا دهیار، به هر دلیل، یکی از کارکنان رسمی شهرداری یا دهیاری

حداکثر ظرف مدت یک هفته با تصویب شورا و حکم رئیس شورا حداکثر به مدت ۳ ماه به عنوان سرپرست

شهرداری یا دهیاری تعیین می‌شود. در صورت عدم تشکیل شورا و یا انحلال آن، تعیین سرپرست شهرداری بر

عهده شورای شهرستان، و تعیین سرپرست دهیاری بر عهده شورای بخش می‌باشد

ماده ۲۹- چنانچه پس از ارائه گزارش توجیهی استانداری، با توجه به مسائل قومیتی و محلی به تشخیص سازمان

شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، تأسیس دهیاری واحد در چند روستای مجاور، مزارع و مکان‌های مستقل و تابع،

ضرورت داشته باشد، نقاط مذکور توسط یک دهیاری اداره می‌شود. در صورتی که مقتضیات لازم برای ایجاد

دهیاری واحد رفع گردد، طبق گزارش شورای اسلامی روستا و تأیید استانداری، حسب مورد در روستاهای واجد

شرایط، دهیاری مستقل تشکیل می‌شود.

بخش چهارم: پشتیبانی، نظارت و شفافیت

فصل اول: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

ماده ۳۰- سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موضوع ماده ۶۲ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴/۴/۱۱، به‌منظور نظارت بر مطابقت تصمیمات و اقدامات شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با قانون، ابقا می‌شود، اساسنامه این سازمان با در نظر گرفتن ماده ۴۲ این قانون و در چارچوب وظایف و اختیارات واگذاری، توسط وزارت کشور تهیه می‌شود و ظرف شش ماه پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۳۱- سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظف است به تقاضای یک یا تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی یا وزرای ذی‌ربط، نسبت به تهیه گزارش‌های نظارتی از عملکرد شوراهای اسلامی شهر و روستا، شهرداران و دهیاران اقدام نماید. نتیجه گزارش باید در تارنمای آن سازمان درج شود و علاوه بر آن حسب مورد برای شوراهای حل اختلاف موضوع ماده ۸۹ قانون اصلاح قانون تشکیلات و وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و مراجع قضایی صالح ارسال گردد.

فصل دوم: مجمع نظام امور شهرداری ها و دهیاری ها

ماده ۳۲- به منظور پیشبرد و تحقق اهداف این قانون، هماهنگی، انتقال تجارب و همکاری های بینابینی و برقراری ارتباط بین شهرداری های کشور و شهرداری های جهان و تشکلهای منطقه ای و بین المللی آنها (با رعایت سیاست های دولت) و نیز پشتیبانی های فنی، مطالعاتی و حقوقی مشترک و تهیه و تدوین پیش نویس آئین نامه ها و قوانین مورد نیاز شهرداری ها و دهیاری ها، یافتن راه حل های مناسب جهت تسهیل در پیشبرد برنامه های آنها و ارائه به شورای عالی استان ها، دریافت و توزیع اعتبارات متمرکز، وجوه و امکاناتی که به موجب قانون، دولت مکلف به تخصیص، پرداخت و یا واگذاری آن به شهرداری ها می باشد، و توزیع آن، بر اساس شاخص هایی که به تصویب شورای عالی استان ها می رسد، تعامل با دستگاه ها و نهادهای دولتی، بخش تعاونی و خصوصی، حمایت و حفظ حقوق صنفی، ارتقای کیفی خدمات رسانی به مردم، مجمع نظام امور شهرداری ها و دهیاری ها در سطوح ملی، استانی و شهرستانی با شخصیت حقوقی مستقل با استفاده از امکانات موجود شهرداری ها و دهیاری ها اعم از ساختمان، تجهیزات و نیروی انسانی تشکیل می گردد. اساسنامه این مجمع ظرف شش ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون شامل وظایف، اختیارات، ساختار تشکیلاتی و نحوه تأمین منابع مالی این مجامع از محل بودجه شهرداری ها و دهیاری های کشور و همچنین سایر ضوابط و مقررات تشکیل آنها توسط شورای عالی استان ها تهیه می شود و به تصویب کمیسیون شوراها و امور داخلی کشور مجلس شورای اسلامی می رسد.

فصل سوم: کمیسیون حل اختلاف بین مودی، شهرداری و یا دهیاری

ماده ۳۳- هرگونه اختلاف بین مؤدی و شهرداری یا دهیاری درباره عوارض و بهای خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان های وابسته به آن یا دهیاری در کمیسیونی مرکب از نماینده وزارت کشور، یک نفر قاضی به انتخاب قوه قضائیه و نماینده شورای اسلامی شهر یا روستا رسیدگی می شود و تصمیم کمیسیون مزبور در صورت عدم اعتراض طرفین در موعد مقرر در تشخیص بدهی قطعی و در حکم سند رسمی و لازم الاجراست. اجرای ثبت مکلف به صدور اجراییه و وصول طلب شهرداری یا دهیاری است. در نقاطی که دادگاه تشکیل نشده است، نماینده دادگستری از سوی رئیس دادگستری شهرستان تعیین می شود. در غیاب شورای شهر یا روستا، شورای شهرستان، نماینده شورا را انتخاب خواهد کرد.

ماده ۳۴- در مورد آرای صادره از کمیسیون فوق الذکر، هرگاه شهرداری یا دهیاری یا ذی نفع یا نماینده قانونی وی از تاریخ ابلاغ رأی، ظرف بیست روز نسبت به آن رأی اعتراض نماید، مرجع رسیدگی به اعتراض کمیسیون حل اختلاف بین مودی، شهرداری و یا دهیاری، کمیسیون تجدید نظر می باشد که قاضی آن در مراکز استان از قضات شعب تجدید نظر و در سایر شهرها دادستان یا رئیس دادگستری و یا قاضی منتخب مدیرکل دادگستری استان با

سابقه قضائی بیشتر است و دیگر اعضای آن افرادی نباشند که در صدور رأی قبلی شرکت داشته‌اند، رأی این کمیسیون قطعی است.

ماده ۳۵- مودی ملزم است بدهی تعیین شده از طرف شهرداری یا دهیاری را به حساب بانکی آنها واریز و اگر به تشخیص شهرداری یا دهیاری معترض باشد، مبلغ مذکور را در صندوق ثبت تودیع و در چنین صورتی رسید ثبت به منزله مفاصاحساب تلقی می‌گردد. صندوق ثبت مکلف است بلافاصله بعد از تودیع، صورتحسابی با قید مشخصات کامل تودیع کننده به شهرداری یا دهیاری ارسال دارد و به محض اعلام آنها، مستند به رأی کمیسیون رفع اختلاف و یا انصراف کتبی مودی از اعتراض، مبلغ تودیع شده را به نام مؤدی و به حساب بانکی شهرداری یا دهیاری، پرداخت کند و هر گاه کمیسیون رفع اختلاف، اعتراض مودی را کلاً یا بعضاً، وارد تشخیص بدهند، صندوق ثبت، تمام یا قسمتی از وجه تودیع شده را، برحسب مورد، به مودی مسترد می‌دارد و مابقی را بلافاصله در حساب شهرداری یا دهیاری کارسازی می‌کنند.

فصل چهارم: شفافیت و نظارت عمومی بر امور شهر و روستا

ماده ۳۶- جلسات شوراها به غیر از موارد قید شده در ماده ۱۴ این قانون باید علنی باشد. حضور شهروندان در جلسات علنی شوراها و در سقف گنجایش محل برگزاری جلسه آزاد است. در صورت عدم مراعات نظم جلسه، فرد یا افراد خاطی به دستور رئیس جلسه اخراج می‌شوند. مشروح مذاکرات باید در صفحه مربوط به طرح یا لایحه در تارنمای رسمی قید شود.

ماده ۳۷- طرح‌ها و لوایح ارائه شده به شوراها قبل از بررسی و تصویب باید برای اطلاع و اظهار نظر شهروندان، در تارنمای شوراها در معرض اظهار نظر عموم قرار گیرد. علاوه براین، باید امکان نیازسنجی برای ارائه خدمات جدید یا تغییر نوع و روش خدمات فراهم گردد. شیوه‌نامه اجرای این ماده ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد مجمع نظام امور شهرداریها و دهیاریها در سطح ملی به تصویب شورای عالی استانها می‌رسد.

ماده ۳۸- شورای اسلامی شهر یا روستا می‌تواند تصمیم‌گیری در مورد موضوعاتی را که سه چهارم اعضای شورا آن را برای شهر یا روستا مهم بدانند، با رأی مستقیم شهروندان اتخاذ کند. برای این منظور تصمیم مذکور باید در سامانه‌هایی که توسط فرمانداری برای انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا ایجاد می‌شود، برای اطلاع و اعلام نظر شهروندان واجد شرایط درج شود و در صورتی که رأی اکثریت مطلق واجدان صلاحیت رأی‌دهی را ظرف مدت یک هفته کسب کند، به مصوبه لازم‌الاجرا تبدیل شود. دستورالعمل اجرای این ماده از سوی شورای عالی استانها تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۳۹- شهرداری و دهیاری موظف است در تیرماه و دی ماه هر سال کلیه سندهای هزینه‌کرد شش ماه گذشته شهر یا روستا تحت هر عنوان را به صورت ماشین‌خوان روی تارنمای رسمی منتشر کند. اسناد مربوط به

پرداخت‌های شهرداری یا دهیاری به کلیه شخصیت‌های حقیقی یا حقوقی اعم از شهردار یا دهیار، اعضای شورا، کارمندان شهرداری یا دهیاری یا پیمان‌کاران نیز باید به تفصیل منتشر شود. این اسناد باید برای همیشه در دسترس باشند. وجود هر گونه عدم تطابق، اعم از عدم انتشار سند، مغایرت اطلاعات میان اسناد اصلی و اسنادی که در جریان حسابرسی مورد بررسی قرار می‌گیرند، بعد از اثبات، جرم محسوب می‌شود و متخلف به مجازات درجه شش موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ محکوم می‌شود.

ماده ۴۰- در خصوص شخصیت‌های حقوقی طرف حساب شهرداری‌ها و دهیاری‌ها باید اسامی مدیران و سهام‌داران و ذینفعان آن شرکت طبق روزنامه رسمی، در تارنمای رسمی شهرداری و دهیاری ذکر گردد.

ماده ۴۱- شوراهای اسلامی شهر و روستا مکلف اند لایحه بودجه، اصلاح، متمم و تفریغ بودجه، ارائه شده از سوی شهرداری یا دهیاری را پس از تصویب در تارنمای رسمی شهر یا روستا منتشر کنند.

فصل پنجم: حسابرسی و ذی‌حسابی

ماده ۴۲- وزارت کشور مکلف است حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، با اتخاذ تدابیر لازم در تدوین اساسنامه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور موضوع ماده ۳۰ قانون، ظرفیت و سازوکار لازم را به منظور نظارت مالی بر عملکرد مدیریت شهری و روستائی به شرح زیر فراهم نماید:

✓ تدوین اصول، معیارها و ضوابط حسابرسی و حسابرسی مالی و عملکرد در سطح شوراها، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

✓ ارائه خدمات و مشاوره مالی و مالیاتی به شوراها، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

✓ انجام حسابرسی مالی و عملکرد به صورت موردی حسب ضرورت به درخواست مقامات مذکور در این قانون و وزارت کشور

ماده ۴۳- کلیه دریافت‌های شهرداری یا دهیاری به حساب‌هایی که با تأیید شورای اسلامی شهر یا روستا در بانک‌ها به نام شهرداری و دهیاری افتتاح می‌شود، واریز، و طبق قوانین و مقررات مربوطه هزینه می‌گردد. گردش حساب شهرداری یا دهیاری باید به صورت به‌روز در تارنمای رسمی شهرداری یا دهیاری منتشر شود.

ماده ۴۴- کلیه پرداخت‌های شهرداری و دهیاری در حدود بودجه مصوب با اسناد مثبت و رعایت مقررات در مورد مناقصه و مزایده به عمل می‌آید. این اسناد باید به امضای ذی‌حساب و شهردار یا دهیار و یکی از اعضای شورا که برای نظارت در مخارج از طرف شورا تعیین می‌شود، برسد.

- ماده ۴۵ -** ذی حساب شهرداری یا دهیاری از میان کارکنان شهرداری یا دهیاری که علاوه بر شرط وثاقت و امانت ، واجد صلاحیت‌های لازم موضوع دستورالعملی که توسط شورای عالی استان‌ها تهیه و ابلاغ می‌شود، باشند، با معرفی و حکم شهردار و دهیار و تأیید شورا انتخاب و منصوب می‌شود و وظایف زیر را بر عهده دارد:
- ۱- نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگاهداری و تنظیم حساب‌ها بر طبق قوانین و مقررات
 - ۲- نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی
 - ۳- نگاهداری و تحویل وجوه، نقدینگی ، سپرده‌ها و اوراق بهادار
 - ۴- نگاهداری و نظارت بر حساب اموال دهیاری یا شهرداری
 - ۵- قائم مقام ذی حساب شهرداری یا دهیاری از میان کارکنان واجد شرایط به پیشنهاد ذی حساب و موافقت شهردار یا دهیار انتخاب می‌شود و پس از تأیید شورا به موجب حکم شهردار یا دهیار منصوب می‌شود.

بخش پنجم: شهرسازی و معماری

فصل اول: کلیات

ماده ۴۶- وظایف شهرداری یا دهیاری در حوزه شهرسازی، معماری، عمران و زیرساخت‌ها عبارت است از:

۱. صدور پروانه‌ی ساختمانی، گواهی عدم خلاف و گواهی پایان کار ساختمان و برخورد قانونی با تخلفات مربوط به ساخت‌وساز
۲. واپایی کیفیت و نظارت بر ساخت ابنیه به طور مستقیم و یا از طریق واگذاری به شرکت‌ها و سازمان‌های ذی‌صلاح
۳. جلوگیری از ساخت‌وسازها و تفکیک‌های غیرمجاز در اراضی و املاک محصور و غیرمحصور و اجرای آراء صادره از سوی کمیسیون‌های رسیدگی به تخلفات ساختمانی و مراجع صلاحیت‌دار
۴. هویت‌بخشی و ارتقای سیما و منظر شهری و روستایی از طریق ارائه طرح‌های هماهنگ برای ساختمان‌ها و بناهای عمومی و خصوصی، تهیه برنامه جامع مبلمان محیط (شهری و روستایی) و مدیریت اجرای آن
۵. ساماندهی، بهسازی و احیای اماکن، معابر، میادین و یادمان‌های تاریخی و فرهنگی
۶. پشتیبانی و تسهیل‌گری در حفظ و احیای آثار ارزشمند تاریخی - فرهنگی و میراث معنوی و طبیعی شهر یا روستا
۷. احیا، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری یا روستایی
۸. ساخت و عرضه مسکن استیجاری برای گروه‌های کم‌درآمد
۹. حفظ و مرمت ابنیه و آثار ارزشمند فرهنگی، هنری و باستانی شهر یا روستا با رعایت ضوابط مربوط به آثار ثبت شده‌ی ملی و بین‌المللی و تأیید سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۱۰. ساخت، توسعه و مناسب‌سازی فضاهای عمومی، زیرساخت‌ها و خدمات شهری و روستایی برای معلولان، افراد کم‌توان، سالمندان، کودکان و بانوان
۱۱. اتخاذ تدابیر لازم جهت استفاده از فناوری‌های نوین، به‌ویژه پارکینگ مکانیزه در تأمین فضای پارکینگ مورد نیاز ساختمان‌های خصوصی و عمومی و معابر شهر و روستا
۱۲. ساماندهی امور حاشیه‌نشینی و سکونتگاه‌های غیررسمی با استفاده از کمک دستگاه‌های دولتی و غیردولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد
۱۳. مدیریت احداث، توسعه، نگهداری و بهسازی معابر عمومی
۱۴. احداث، توسعه و نگهداری اماکن عمومی مقرر در این قانون از قبیل فضاهای ورزش همگانی، فرهنگسراها، نگارخانه‌ها، مراکز جامع سلامت و مانند آن‌ها با اهداف چند منظوره

۱۵. برنامه‌ریزی، احداث، توسعه و نگهداری خدمات عمومی و فضاهای شهری و روستائی از قبیل مراکز فرهنگی، اجتماعی، درمانی، بهداشتی، ورزشی، تفریحی، امداد رسانی، اسکان اضطراری، پارکینگ عمومی، تونل حمل و نقل و شبکه ارتباطی جهت رفاه شهروندان با رعایت عادلانه حقوق مالکانه
۱۶. رعایت ضوابط و استانداردهای پدافند غیرعامل در حوزه شهرسازی و معماری
۱۷. مدیریت احداث و نگهداری از شبکه تأسیسات در قالب تونل مشترک تأسیسات شهری و روستائی از قبیل خطوط انتقال برق، آب، گاز، تلفن، فیبر نوری، فرآورده‌های نفتی و مجاری فاضلاب.
۱۸. ساخت، نوسازی و بهسازی و تجهیز مدارس از سطح پیش‌دبستانی، ابتدائی و دبیرستان
۱۹. انجام مطالعات و رعایت ملاحظات و الزامات پدافند غیرعامل در اجرای پروژه‌های توسعه شهری و عمرانی موجود در محدوده و حریم شهر
۲۰. جلوگیری و نظارت بر عدم احداث مراکز خطرزای جدید و پیش‌بینی تمهیدات لازم در خصوص خروج و یا تعیین حریم مراکز خطرزای موجود

ماده ۴۷- تهیه طرح‌های جامع، تعیین حریم و محدوده، هادی، تفصیلی، موضوعی و موضعی شهر و روستا که به اختصار طرح‌های توسعه نامیده می‌شود، به عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌های مربوطه می‌باشد. تصویب طرح‌های توسعه شهری مراکز استان بر عهده شورای عالی شهرسازی و معماری و تصویب طرح‌های توسعه دیگر شهرها بر عهده کمیسیون ماده پنج موضوع قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران همان استان است. تصویب طرح‌های توسعه روستائی بر عهده بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان مربوطه می‌باشد. شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها اصلاحات لازم در طرح‌های توسعه را با انتخاب مشاور از طریق فراخوان عمومی اعمال و پس از تصویب هریک از مراجع اجرا می‌کنند. نظارت بر اجرای طرح‌های توسعه شهری به عهده اداره راه و شهرسازی شهرستان و نظارت بر اجرای طرح‌های توسعه روستائی به عهده بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است.

ماده ۴۸- کمیسیون شهرستانی متناظر کمیسیون ماده پنج موضوع قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در شهرستان‌ها با وظایف و اختیارات همان کمیسیون برای تغییر کاربری زمین‌های تا هزار متر مربع در شهر و روستا با اعضای متناظر استانی تشکیل می‌شود. در صورت عدم وجود عضو یا اعضای متناظر، مدیرکل استان موظف به تعیین و معرفی نماینده مطلع و تام‌الاختیار می‌باشد.

ماده ۴۹- شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مکلف‌اند نسبت به ساماندهی، احیا، بازسازی و مرمت ابنیه و بافت‌های ارزشمند تاریخی، پهنه‌های طبیعی و بافت‌های فرسوده شهری و روستائی اقدام نمایند. از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، اختیارات و اعتبارات اجرایی وزارت راه و شهرسازی و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری راجع به تکالیف و اختیارات موضوع این ماده در چارچوب سیاست‌های دستگاه‌های ذی‌ربط به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واگذار می‌شود.

فصل دوم: پروانه ساختمانی

ماده ۵۰- ملاک صدور هر حکم، پروانه و مجوزی درباره‌ی اراضی و املاک اشخاص، در شهرها طرح تفصیلی و در روستاها طرح هادی است که بر اساس طرح جامع مصوب، تهیه می‌شود. هرگونه تغییر در طرح تفصیلی یا هادی مصوب، ضمن لزوم حفظ اساس طرح جامع، باید مستند به گزارش توجیهی تهیه‌کننده‌ی طرح مبنی بر بروز اشتباه در طرح موجود باشد، و همچنین باید ضرورت تأمین یک زیرساخت یا کاربری عمومی که قبلاً قابل پیش‌بینی نبوده است، مستنداً گزارش شود و علاوه بر آن، امکان تملک و تأمین هزینه‌ی آن با رعایت عادلانه حقوق مالکانه فراهم باشد. هرگونه تخطی از ضوابط طرح تفصیلی یا تعطیل و توقف آن تخلف تلقی می‌شود و متخلف علاوه بر مجازات اداری به حکم محاکم قضایی ملزم به تأدیه‌ی خسارت ناشی از عمل خود به اشخاص می‌شود.

ماده ۵۱- شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مکلف‌اند با بررسی درخواست پروانه ساختمانی مالکان با کاربری مسکونی در املاک با مساحت کمتر از حد نصاب تعیین شده در طرح‌های توسعه‌ای، در صورت امکان رعایت و اعمال ضوابط قانونی لازم برای ساخت و ساز، با دریافت ۲۵ درصد علاوه بر هزینه‌های پروانه ساختمانی برای جبران خدمات عمومی، نسبت به صدور پروانه اقدام نمایند.

ماده ۵۲- هرگونه اقدام در خصوص تفکیک اراضی و املاک و عملیات ساختمانی در محدوده و حریم شهر یا روستا از سوی مالکان اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی، منوط به دریافت پروانه از شهرداری یا دهیاری است، شهرداری یا دهیاری در شهرها و روستاهای فاقد طرح توسعه مکلف‌اند ظرف یک‌سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون نسبت به تهیه طرح توسعه شهر یا روستا اقدام نمایند. و تا تصویب آن براساس مقررات حاکم مجاز به صدور پروانه می‌باشند.

ماده ۵۳- شهرداری یا دهیاری وظیفه نظارت بر کلیه عملیات ساختمانی در محدوده و حریم شهر یا روستا را بر عهده دارد. در صورت وجود هرگونه اقدام غیرمنطبق با پروانه یا نبود پروانه، شهرداری یا دهیاری گزارش مکتوب و مصور از تخلف ساختمانی تهیه و صورت مجلس تنظیم می‌کند و حسب مورد تشریفات مندرج در این قانون را انجام می‌دهد.

ماده ۵۴- در صورتی که اقدامات خلاف پروانه از عناوین و مصادیق مندرج در این ماده باشد، مأموران شهرداری یا دهیاری که بر طبق ضوابط قانون آیین دادرسی کیفری به عنوان ضابط قضایی شناخته می‌شوند، فوراً نسبت به ایجاد موانع فیزیکی ورود به محدوده ملک و پلمپ رسمی مسیرهای ورودی اقدام می‌کنند. شهرداری یا دهیاری هم‌زمان با ایجاد موانع فیزیکی، ابلاغ کتبی اعاده ملک به وضع قانونی پس از گذشت ۴۸ ساعت را در محل نصب می‌کند. پس از گذشت ۴۸ ساعت از نصب ابلاغ کتبی، شهرداری یا دهیاری ملزم به انجام اقدامات مذکور در جدول این ماده مطابق با عناوین و مصادیق بوده. و مکلف‌اند بلافاصله پس از پایان مهلت ۴۸ ساعته نسبت به رفع تخلف ساختمانی مطابق جدول زیر اقدام و هزینه‌های آن را به اضافه ۲۰ درصد کل مبلغ هزینه‌های مترتبه، از مالک یا

ذی‌نفع اخذ کنند. دادستان موظف است به محض درخواست شهرداری یا دهیاری، نسبت به صدور حکم ورود به ملک محصور، اقدام قانونی مربوط را انجام دهد

عناوین تخلف ساختمانی	مصادیق تخلفات ساختمانی	اقدام توسط مالک یا ذینفع و حسب مورد برابر مفاد این ماده توسط شهرداری یا دهیاری
بدون پروانه	۱. هرگونه عملیات ساختمانی فاقد پروانه	اعاده به وضعیت مجاز
مغایر با مفاد پروانه	۲. عدم رعایت تراکم ساختمانی مجاز مغایر با پروانه و ضوابط طرح توسعه مصوب	اعاده به وضعیت مجاز
	۳. عدم رعایت سطح اشغال مجاز مغایر با پروانه و ضوابط طرح توسعه مصوب	اعاده به وضعیت مجاز
	۴. تجاوز به حد معابر و حریم تأسیسات شهری یا روستایی	اعاده به وضعیت مجاز
	۵. عدم رعایت تراز کف مجاز	اعاده به وضعیت مجاز
	۶. عدم رعایت اصول فنی سازه‌ای و استحکام بنا	تطبیق با ضوابط مقررات ملی ساختمان یا اعاده به وضعیت مجاز
	۷. عدم رعایت اصول ایمنی و مقابله با حریق	
	۸. احداث هرگونه بنا در حیاط، حیاط خلوت یا پشت بام	اعاده به وضعیت مجاز در پروانه
	۹. تجاوز به حد فضاهای مشاع	رفع تعرض
	۱۰. عدم رعایت ابعاد مجاری تأسیسات	
	۱۱. عدم رعایت ضوابط عایق‌بندی مربوط به بهینه‌سازی مصرف انرژی و تنظیم صدا	
	۱۲. افزایش ارتفاع واحد تجاری بیش از حد مجاز	کاهش ارتفاع به حد مجاز
	۱۳. احداث بالکن و نیم‌طبقه در واحد تجاری	حذف بنای زاید بالکن و نیم‌طبقه
	۱۴. افزایش ارتفاع پیلوت	کاهش ارتفاع به حد مجاز
	۱۵. عدم رعایت حداقل ارتفاع پیش‌آمدگی از سمت معبر	اعاده به وضعیت مجاز
	۱۶. عدم رعایت ضوابط ابعاد پارکینگ منجر به کسر پارکینگ	تطبیق با ضوابط
	۱۷. عدم رعایت ضوابط مسیر دسترسی پارکینگ	تطبیق با ضوابط
	۱۸. هرگونه تغییر واحد یا واحدها اعم از ادغام یا تقسیم	
	۱۹. عدم رعایت ضوابط مصوب نماسازی	تطبیق وضعیت با مفاد پروانه

تطبيق با قوانین و مقررات مربوط	۲۰. عدم رعایت الزامات ساختمانی جهت استفاده معلولان، سالمندان و ناتوانان جسمی - حرکتی
اخذ جریمه به میزان دو برابر برابر قیمت روز هر متر مربع ساختمان متناسب با نوع کاربرد که ارزش آن توسط کارشناس رسمی دادگستری تعیین می‌شود.	۲۱. احداث اضافه بنای مغایر مفاد پروانه در صورت رعایت ضوابط فنی و گواهی استحکام بنا و سقف مجاز تراکم ساختمانی طرح توسعه شهری

ماده ۵۵ - تخلفات ساختمانی قبل از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون مطابق با مقررات ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره‌های ذیل آن (مصوب ۱۳۴۵/۱۱/۲۷ و اصلاحیه‌های بعدی)، مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

ماده ۵۶ - در صورتی که مالک یا ذی‌نفع هر یک از تخلفات فوق را مجدداً تکرار کند و بعد از نصب ابلاغ کتبی شهرداری یا دهیاری، تخلف را ادامه دهد، عمل وی جرم محسوب می‌شود. متهمان، توسط شهرداری یا دهیاری به مراجع قضایی معرفی می‌شوند و مرجع قضایی ضمن الزام بر رفع اثر تخلف، مرتکب را به مجازات درجه شش محکوم می‌نماید.

ماده ۵۷ - صدور پروانه مغایر با اصول و ضوابط طرح‌های توسعه شهری یا روستایی توسط شهرداری یا دهیاری، جرم است. مرجع قضایی رسیدگی کننده مکلف است بنا به اعلام هر شخصیت حقیقی یا حقوقی در اسرع وقت و خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و مرتکبان صدور پروانه را به مجازات سوءاستفاده از موقعیت شغلی موضوع ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ محکوم کند. با اقدامات و عملیات مبتنی بر پروانه مغایر با طرح‌های توسعه طبق ماده ۵۷ رفتار می‌شود.

ماده ۵۸ - ، به منظور نظارت بر عملیات ساختمانی و انطباق آن با مفاد پروانه، رعایت مسائل ایمنی، بهداشتی، زیست محیطی و امور مرتبط با نیروی انسانی شاغل در محل، با دریافت پروانه و شروع عملیات ساختمانی، تا صدور گواهی پایان کار، مراجعه مامورین دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌هایی که به موجب قانون عهده دار نظارت بر امور مذکور می‌باشند با ارائه معرفی‌نامه به محل عملیات ساختمانی که کارگاه نامیده می‌شود، مجاز است و مالکان و مجریان عملیات ساختمانی مکلف به همکاری با مامورین مذکور در ایفای وظایف قانونی آنها می‌باشند، ممانعت از ورود مامورین مشمول مقررات تعیین شده در قوانین مربوط به همان دستگاه یا سازمان می‌باشد.

ماده ۵۹ - مهندسان ناظر ساختمان مکلف‌اند نسبت به عملیات ساختمانی که با مسئولیت آنها احداث می‌شود، از لحاظ انطباق با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه‌ها و محاسبات فنی ضمیمه آن، به طور مستمر نظارت کرده و در صورت وقوع تخلف، مراتب را فوراً و به صورت رسمی به شهرداری یا دهیاری اعلام نمایند. هرگاه مهندس ناظر برخلاف واقع گواهی کند یا تخلف را به موقع به شهرداری یا دهیاری اعلام نکند، شهرداری یا دهیاری مکلف است

مراتب را به دادسرای محل و سازمان نظام مهندسی و واپایی ساختمان استان، جهت رسیدگی در شورای انتظامی سازمان مذکور، منعکس کند. رسیدگی به اتهام گواهی خلاف واقع در مراجع قضایی، مانع از رسیدگی انضباطی در شورای انتظامی سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان، نیست. شورای انتظامی مذکور موظف است مهندس ناظر را در صورت ثبوت تقصیر، حسب مورد با توجه به اهمیت موضوع به شش ماه تا سه سال محرومیت از کار و در صورتی که مجدداً مرتکب تخلف منجر به صدور رأی تخریب بنا شود، به محرومیت دائم از عضویت سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان و ابطال پروانه اشتغال محکوم نماید.

ماده ۶۰- مأموران شهرداری یا دهیاری مکلفاند عملیات ساختمانی را از لحاظ انطباق با مشخصات مندرج در پروانه و نقشه‌ها و محاسبات فنی ضمیمه آن، کنترل نمایند و در صورت وقوع تخلف، از ادامه آن ممانعت به عمل آورده و مراتب را جهت اقدامات قانونی به صورت مکتوب به مقام مافوق گزارش نمایند. چنانچه مأموران در انجام تکالیف نظارتی کوتاهی کنند یا مراجع صدور پروانه در صدور گواهی عدم خلاف و پایان کار ساختمان برخلاف واقع اقدام نمایند، متخلف محسوب و مطابق قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲/۹/۷ مجلس شورای اسلامی، محکوم می‌شوند.

ماده ۶۱- به منظور فراهم کردن امکان اجرای این فصل از قانون، مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی مکلف است ظرف مدت شش ماه پس از تشکیل، شیوه‌نامه‌های مورد نیاز از جمله تعیین فرایند جلوگیری و رسیدگی به تخلفات، ضوابط مربوط به کمیسیون‌ها، نحوه تشکیل، اداره جلسات آن، حق الزحمه اعضا، ارتباط متقابل با شهرداری و دهیاری و مالک یا ذی‌نفع و وحدت رویه را تهیه کند و برای تصویب به شورای عالی استانها ارسال کند

ماده ۶۲- آیین‌نامه ارزش معاملاتی ساختمانی که توسط شهرداری یا دهیاری تهیه می‌شود و به تصویب شورای مربوطه می‌رسد، در مورد صدور پروانه، اخذ جریمه و تعیین عوارض و مالیات ملاک عمل است. آیین‌نامه مذکور می‌تواند هر ساله مورد تجدید نظر قرار گیرد.

ماده ۶۳- تعیین تکلیف تخلفات ساختمانی و تعیین جرائم، نافی پرداخت عوارض و مطالبات قانونی در هر مرحله از رسیدگی کمیسیون‌های رسیدگی به تخلفات ساختمانی نیست و صدور گواهی پایان کار ساختمان، منوط به پرداخت عوارض است.

ماده ۶۴- اختصاص انشعاب دائم برق، آب، فاضلاب، گاز و هرگونه ارتباط مخابراتی به یک ملک، برای ساختمان‌هایی که عملیات ساختمانی آنها پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون آغاز شده، منوط به دریافت گواهی پایان کار ساختمان و دریافت انشعابات کارگاهی منوط به ارائه پروانه ساختمانی ملک مورد نظر می‌باشد.

فصل سوم: اراضی، املاک و تفکیک زمین

ماده ۶۵- دفاتر اسناد رسمی مکلفاند علاوه بر استعلام‌های قانونی مربوط، در زمان درخواست مالک، قبل از تنظیم هرگونه سند از قبیل انتقال و رهن، آخرین وضعیت ساختمان، مشتمل بر صدور گواهی پایان کار در مورد ساختمان‌های تکمیل‌شده و صدور گواهی عدم خلاف در مورد ساختمان‌های ناتمام و نیز هرگونه بدهی ملک را از شهرداری و دهیاری به صورت برخط، استعلام نمایند. شهرداری یا دهیاری مکلف است حداکثر ظرف مدت پنج روز کاری از تاریخ دریافت استعلام، پاسخ را به صورت برخط، به واحد استعلام‌کننده اعلام کند. چنانچه پاسخ شهرداری، یا دهیاری مبنی بر صادر نشدن گواهی پایان کار و یا گواهی عدم‌خلاف یا عدم‌پرداخت بدهی باشد، تنظیم سند ممنوع است. در صورتی که شهرداری یا دهیاری ظرف مهلت مقرر به استعلام پاسخ ندهد، ادارات ثبت، دفاتر اسناد رسمی مربوط با درج وضعیت فعلی ساختمان در سند، مجاز به تنظیم سند می‌باشند. در خصوص ساختمان‌هایی که قبل از تاریخ تصویب اولین طرح توسعه و عمران شهر و طرح‌های مربوطه احداث شده و اضافه‌بنای جدیدی در آن ایجاد نشده، شهرداری یا دهیاری مکلف است بلامانع‌بودن تنظیم سند را به واحد استعلام‌کننده، اعلام نماید.

ماده ۶۶- ادارات ثبت اسناد و املاک و حسب مورد دادگاه‌ها موظفاند در زمان دریافت تقاضای تفکیک و افراز اراضی واقع در محدوده و حریم شهرها یا روستاها از سوی مالکان، عمل تفکیک یا افراز را بر اساس نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تأیید شهرداری و یا بنیاد مسکن انقلاب اسلامی رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک یا افراز زمین خود تهیه کرده و جهت تصویب تسلیم شهرداری یا دهیاری نموده و رسید آن را دریافت کرده است، حداکثر ظرف مدت ۳ ماه بررسی و حسب مورد پس از کسر سطوح معابر و سهم شهرداری یا دهیاری مربوط به خدمات عمومی شهری یا روستائی، مطابق ماده ۷۳ این قانون تأیید و کتباً به مالک ابلاغ می‌شود. کلیه اراضی اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از خصوصی، دولتی و موقوفات (با حفظ حقوق و مالکیت موقوفات) مشمول مقررات این ماده می‌باشند.

ماده ۶۷- بعد از انقضای مهلت مقرر و عدم تعیین تکلیف از سوی شهرداری یا دهیاری، مالک می‌تواند رأساً تقاضای تفکیک یا افراز را به دادگاه تسلیم نماید. دادگاه با رعایت حداکثر نصاب‌های مقرر در ماده ۷۳ این قانون در خصوص معابر و خدمات عمومی شهری یا روستائی با اخذ نظر کمیسیون ماده پنج، به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم می‌نماید. کمیسیون ماده پنج، باید حداکثر ظرف مدت دو ماه به دادگاه مذکور پاسخ دهد. در صورت عدم ارسال پاسخ در مدت فوق، دادگاه با ملاحظه طرح توسعه در چهارچوب ضوابط و مقررات مربوطه به موضوع رسیدگی و رأی مقتضی را صادر می‌نماید. کلیه درآمدهای حاصل از تفکیک و افراز زمین در محدوده و حریم شهر یا روستا، به حساب شهرداری یا دهیاری محل واریز می‌شود. مکاتبات مذکور باید به صورت برخط انجام شود و کمیسیون ماده پنج مکلف است با رعایت ملاحظات امنیتی نقشه‌ها را در سامانه قرار دهد.

ماده ۶۸- در مورد ساختمان‌هایی که قبل از تصویب قانون الحاق شش تبصره به ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۶/۶/۸، معامله انجام گرفته و از ید مالک اولیه خارج شده باشد، در صورتی که مورد معامله کل پلاک را شامل نگردد، گواهی عدم خلاف یا برگ پایان ساختمان الزامی نبوده و با ثبت و تصریح آن در سند، انجام معامله بلامانع می‌باشد.

ماده ۶۹- در تهیه و تأیید نقشه‌های تفکیکی موضوع این قانون توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها رعایت حد نصاب‌های تفکیک و ضوابط و مقررات آخرین طرح توسعه مصوب در محدوده‌ی شهرها یا روستاها و همچنین رعایت حد نصاب‌ها، ضوابط، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین، از جمله قوانین زیر الزامی است:

مواد ۱۴ و ۱۵ قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶/۶/۲۲

مواد ۵، ۶، ۷ و ۹ قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی، برای امر مسکن، به شرکت‌های تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی مصوب ۱۳۸۱/۵/۶

ماده‌ی یک قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها، مصوب ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی آن

قانون جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی - اقتصادی، مصوب ۱۳۸۵/۱۱/۲۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام و اصلاحات بعدی آن

ماده الحاقی ۱۵۶ قانون اصلاح قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰ و قانون اشتباهات ثبتی و اسناد معارض مصوب ۱۳۳۳ مصوب ۱۳۵۱/۱۰/۱۸ و ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون اصلاح و حذف موادی از قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰ و اصلاحات بعدی آن مصوب ۱۳۶۵/۴/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی

مواد ۵ و ۶ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی آن

ماده ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحات بعدی آن

مواد ۷، ۶، ۴ قانون سامان‌دهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن مصوب ۱۳۸۷/۲/۲۵

در مورد اراضی دولتی، مطابق تبصره ۱ ماده ۱۱ قانون زمین شهری، مصوب ۱۳۶۶/۶/۲۲ اقدام می‌شود.

ماده ۷۰- اراضی کوچه‌های عمومی و میدان‌ها و پیاده‌روها و خیابان‌ها و به طور کلی معابر و بستر رودخانه‌ها و نهرها و مجاری فاضل آب شهرها و بوستان‌ها و گورستان‌های عمومی و درخت‌های معابر عمومی واقع در محدوده هر شهر و

روستا که مورد استفاده عموم است، ملک عمومی محسوب و در مالکیت شهرداری و دهیاری است. اراضی مزبور چنانچه موقوفه باشد از شمول حکم این ماده مستثنی است

ماده ۷۱- ایجاد تأسیسات آبیاری از طرف وزارت نیرو در بستر رودخانه‌ها، واقع در محدوده و حریم شهرها یا روستاها با اطلاع شهرداری یا دهیاری بلامانع است. شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها نیز مکلفاند برای اجرای هر گونه عملیات عمرانی در بستر رودخانه‌ها قبلاً نظر وزارت نیرو را جلب نمایند.

ماده ۷۲- حراست و صیانت از حریم و بستر رودخانه‌ها و نهرها در محدوده و حریم شهرها و روستاها با رعایت ضوابط اعلامی وزارت نیرو به عهده شهرداری یا دهیاری است. حراست و صیانت از حریم و بستر رودخانه‌ها در خارج از محدوده و حریم شهرها به عهده وزارت نیرو و حراست و صیانت از بستر نهرها، در خارج از محدوده و حریم شهرها و روستاها حسب مورد به عهده مجمع نظام امور شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها در سطح استانی یا شهرستانی است. رودخانه‌های حفاظت شده موضوع بند الف ماده ۳ و ماده ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن از شمول این ماده مستثنا می‌باشند.

ماده ۷۳- در تفکیک اراضی واقع در محدوده و حریم شهر یا روستا با مساحت بیشتر از ۵۰۰ مترمربع متعلق به اشخاص حقیقی یا حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی و موقوفه با هر نوع کاربری، با مستحدمات یا بدون آن که دارای سند مالکیت شش دانگ یا اثبات قضایی مالکیت است، شهرداری یا دهیاری برای تأمین اراضی مورد نیاز جهت معابر عمومی شهر یا روستا یا سرانه فضاهای عمومی یا خدمات شهری یا روستایی که مطابق با طرح‌های توسعه مصوب ایجاد می‌شود، برای هربار تفکیک، معادل ۲۵ درصد اراضی باقی مانده را از مالک دریافت می‌نماید. در مورد املاکی که معابر آن‌ها از قبل تأمین گردیده است و در تفکیک فعلی سهمی بابت اجرای معبر کسر نمی‌شود، قدرالسهم شهرداری یا دهیاری ۱۵ درصد از ارزش روز املاک پس از تفکیک است. شهرداری یا دهیاری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور در این ماده را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری دریافت نماید. اراضی با مساحت ۵۰۰ مترمربع و کمتر از شمول این ماده خارج و در زمان تفکیک فقط عوارض تفکیک مصوب شورای اسلامی شهر یا روستا وصول می‌گردد.

ماده ۷۴- اراضی حاصل از اجرای ماده فوق‌الذکر و معابر عمومی و اراضی خدماتی که در اثر تفکیک و افراز و صدور سند مالکیت ایجاد می‌شود، متعلق به شهرداری یا دهیاری است و شهرداری یا دهیاری در قبال آن هیچ وجهی به صاحب ملک پرداخت نمی‌کند. در مورد زمینهای موقوفه رعایت مفاد وقفنامه الزامی است.

فصل چهارم: حریم شهرها و روستاها

ماده ۷۵- شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در حریم شهر و روستا مکلف به اجرا و رعایت موارد ذیل می‌باشند:

۱- تعیین حدود حریم در طرح‌های توسعه شهری و روستایی با توجه به توسعه‌ی احتمالی شهر و روستا

- ۲- ضوابط طرح‌های شهرسازی برای کلیه اقدامات عمرانی و شهرسازی
- ۳- نظارت بر هرگونه ساخت و ساز و تأسیسات که احداث آنها به موجب طرح‌ها و ضوابط در داخل حریم شهر و روستا مجاز شناخته شده است
- ۴- حفاظت از حریم، نظارت و واپایی آن توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها
- ۵- قراردادن نقشه جامع حریم و محدوده شهرها و روستاها در تارنمای شهرها و روستاها و روزرسانی آن به گونه‌ای که اولاً کلیه کاربری‌ها در محدوده و حریم برای عموم مردم قابل تشخیص باشد و ثانیاً قابلیت بررسی و تحلیل تغییرات فیزیکی را برای شهروندان فراهم نماید.
- ۶- اعمال قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی توسط عوامل وابسته به شهرداری و دهیاری و سامانه‌های هوشمند و پایش تصویری

ماده ۷۶- به منظور تحقق اهداف مدیریت یکپارچه‌ی حریم کلان‌شهرها شامل بررسی و تطبیق فعالیت‌های پیشنهادی با پهنه‌های مجاز به استقرار و پیش‌بینی شده در طرح جامع مصوب هر کلان‌شهر برای استقرار، بر اساس ضوابط و مقررات طرح مصوب، نحوه حفاظت و حراست از اراضی واقع در حریم و جلوگیری و برخورد با تصرفات و ساخت‌وسازهای غیرمجاز، رفع اختلافات مربوط به حریم بین شهرها و روستاهای واقع در حریم کلان‌شهرها و بررسی و تصویب دستورالعمل و معیارهای توزیع درآمدهای حریم، کمیسیون حریم کلان‌شهر متشکل از اعضای زیر تشکیل می‌شود:

۱. استاندار و در غیاب وی معاون عمرانی استان رئیس کمیسیون
۲. شهردار کلان‌شهر
۳. دادستان استان یا جانشین وی
۴. رئیس مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان
۵. فرمانده نیروی انتظامی استان یا جانشین وی
۶. مدیرکل راه و شهرسازی استان دبیر
۷. رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان
۸. مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان
۹. فرمانداران شهرستان‌های مرتبط با حریم شهر
۱۰. مدیرکل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان
۱۱. رئیس شورای اسلامی کلان‌شهر به‌عنوان ناظر، به انتخاب و معرفی شورای مربوطه
۱۲. شهرداران یا دهیاران حسب مورد

ماده ۷۷- محل استقرار دبیرخانه‌ی کمیسیون حریم در اداره کل راه و شهرسازی استان بوده و جلسات کمیسیون، با حضور اکثریت اعضاء رسمیت یافته و تصمیمات کمیسیون، با اکثریت مطلق آرا معتبر است.

ماده ۷۸ - وظایف کمیسیون حریم عبارت است از:

- ۱- بررسی و تأیید برنامه‌ی جامع حریم کلان‌شهر و آرایه آن به شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای تصویب
- ۲- تعیین سیاست‌ها و راهکارهای اجرایی مدیریت حریم کلان‌شهر
- ۳- بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص نحوه‌ی گسترش محدوده روستاها و شهرهای واقع در حریم کلان‌شهر
- ۴- تمهید سازوکار لازم و مناسب برای پایش دائمی حریم و مقابله با هرگونه دست‌اندازی و تجاوز به آن
- ۵- تنظیم نظام توزیع عادلانه درآمدهای حریم
- ۶- تسهیل فرایند پایش تغییرات حریم توسط سازمان‌های مردم‌نهاد و یا سایر مجامع تخصصی قانونی ذی‌ربط و جلب مشارکت آنها در حفاظت از حریم
- ۷- پیش‌بینی مراکز اسکان اضطراری در طرح‌های هادی روستائی در حریم شهرها
- ۸- سایر وظایف و تکالیفی که به موجب این قانون و سایر مقررات ذی‌ربط، به‌عهده‌ی کمیسیون قرار می‌گیرد.

ماده ۷۹ - مصوّبات کمیسیون حریم نباید مغایر با مصوّبات شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در خصوص حریم شهرها باشد. شورای عالی مذکور موظف است حداکثر یک ماه پس از ارسال مصوّبات کمیسیون، پاسخ رسمی خود را اعلام کند و در صورت عدم پاسخ طی مدت مذکور، مصوّبات کمیسیون لازم‌الاجرا می‌باشد. در صورت هم‌پوشانی یا تعارض محدوده و حریم دو کلان‌شهر، اختلاف راجع به محدوده و حریم هریک از کلان‌شهرها در شورای عالی معماری و شهرسازی ایران حل‌وفصل می‌شود و در خصوص اختلاف بین کمیسیون حریم و شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، مرجع رسیدگی و رفع اختلاف، معاونت حقوقی رئیس جمهوری است.

ماده ۸۰ - شهرها و روستاهای داخل حریم کلان‌شهرها بدون الزام به رعایت مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش، صرفاً دارای محدوده‌اند، تهیه طرح‌های توسعه و تعیین محدوده آنها در چهارچوب سند حریم با رعایت ضوابط و مقررات حاکم بر حریم انجام می‌شود و به‌منظور تضمین دسترسی به فضا و منابع حیاتی مناسب، تأمین نیازهای کلان‌شهرها و کاهش تأثیرات منفی ناشی از توسعه‌ی سریع و بی‌رویه‌ی فعالیت‌های سکونت‌ی، اقتصادی و صنعتی و منابع تولید آلاینده‌های زیست‌محیطی در منطقه‌ی پیرامونی آن، حریم متناسب کلان‌شهرها بدون توجه به حریم سایر شهرها و روستاهای پیرامون آن تعیین می‌شود و پس از آن، شهرها و روستاهای واقع در حریم کلان‌شهر فاقد حریم می‌شوند و مرجع صدور پروانه ساختمانی یا هرگونه بهره‌برداری دیگر در حریم کلان‌شهر صرفاً شهرداری کلان‌شهر است.

بخش ششم: اجتماعی، فرهنگی و هنری

ماده ۸۱- وظایف شهرداری یا حسب مورد دهیاری در حوزه اجتماعی و فرهنگی و هنری عبارت‌اند از:

- ۱- تهیه پیوست فرهنگی و اجتماعی برای کلیه طرح‌های توسعه شهری یا روستایی
- ۲- توانمندسازی و افزایش مشارکت شهروندان و صدور موافقت اصولی و پروانه فعالیت انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد
- ۳- حذف یا کاهش خطر عوامل تهدیدکننده اجتماعی نظیر اعتیاد، مخاطرات زیست محیطی، فقر، بیکاری، فساد، فحشا، اقدامات گروه‌های متخلف و جنایت‌کار و سایر عوامل تهدیدکننده سلامت جسمانی و روانی شهروندان و جلوگیری از تکدی‌گری و هدایت متکدیان به انجام کارهای مفید یا معرفی به سازمان‌های مردم‌نهاد
- ۴- برنامه‌ریزی به منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی با مشارکت دیگر دستگاه‌ها و نهادهای مربوطه و تشکیل‌های غیردولتی به طرق مختلف؛ برقراری گشت‌های شناسایی و جذب، تأسیس و اداره مراکز شبانه‌روزی نگهداری موقت یا دائم و ایجاد و اداره آسایشگاه‌ها و مؤسسات درمانی، حمایتی و گرم‌خانه‌ها، جهت آسیب‌دیدگان اجتماعی مانند افراد ولگرد، متکدیان، کودکان و زنان خیابانی، معتادان، حاشیه‌نشین‌ها، بی‌خانمان‌ها (کارتن‌خواب‌ها) و در راه‌ماندگان و زنان، مادران، نوزادان و کودکان بی‌سرپرست یا بدسرپرست، سالمندان یا ازکارافتادگان
- ۵- کمک به افزایش پوشش تحصیلی و توانمندسازی کودکان و نوجوانان واجب‌التعلیم، تا پایان دوره متوسطه و برنامه‌ریزی برای ادامه تحصیل یا مهارت‌آموزی بازماندگان از تحصیل تا سن ۲۰ سالگی با مشارکت و پشتیبانی دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط از جمله آموزش و پرورش، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه، سازمان بهزیستی کشور، سازمان فنی حرفه‌ای و کمیته امداد امام خمینی (ره) و حمایت و پشتیبانی از سازمان‌های مردم‌نهاد مرتبط با موضوع
- ۶- برنامه‌ریزی و مشارکت در ایجاد و اداره مجتمع‌های گردشگری، واحدهای تفریحی، اقامتی و پذیرایی، مجتمع‌های بین‌راهی در حریم شهرها یا روستاها
- ۷- حمایت از توسعه کسب‌وکارهای کوچک و مشاغل خانگی
- ۸- توسعه زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های شهری یا روستایی مناسب‌سازی‌شده برای بانوان (از قبیل بوستان‌ها، سالن‌های ورزشی و مجتمع‌های اختصاصی بانوان)
- ۹- آموزش شهروندی و افزایش حس تعلق خاطر شهروندان به محیط محلی
- ۱۰- تسهیل اعمال صلاحیت‌ها و تکالیف نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در محدوده و حریم شهر یا روستا
- ۱۱- بزرگداشت مفاخر و مشاهیر ملی، دینی و محلی و برنامه‌ریزی برای اجرای یادمان مشاهیر و مفاخر اسلامی، ایرانی در محل‌های مناسب شهر، و ایجاد، حفظ و احیاء آرامگاه آنان

- ۱۲- مدیریت و نظارت در حفظ و احیای آثار تاریخی و اماکن گردشگری در محدوده و حریم شهری یا روستایی، و حفظ و ارتقا و صیانت از میراث معنوی ناملموس طبق ضوابط مربوط به میراث فرهنگی
- ۱۳- مدیریت ایجاد و نگهداری نمایشگاه‌ها، سینماها، تئاترها و زمین‌های بازی و ورزش همگانی
- ۱۴- تسهیل عرضه آثار هنری در کلیه فضاهای عمومی شهری یا روستایی
- ۱۵- ارتقای کیفیت محیط شهری یا روستایی با خلق و نصب آثار هنری در محیط شهری یا روستایی
- ۱۶- مدیریت کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

ماده ۸۲- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، مدیریت اجرای خدمات اجتماعی، فرهنگی، هنری، ورزشی و تفریحی در محدوده و حریم شهر یا روستا بر عهده شهرداری یا دهیاری است. اختیارات سیاست‌گذاری، وضع استانداردهای ملی، صدور شناسه ملی بر عهده دستگاه‌های ذی‌ربط ملی است.

ماده ۸۳- شهرداری یا دهیاری مکلف است برنامه‌های پیش‌گیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی و ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی را تهیه و پس از تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا اجرا نماید. ادارات و سازمان‌های ذی‌ربط موظف‌اند ضمن همکاری، نتایج حاصل از مطالعات و پژوهش‌های خود را در این زمینه در اختیار شهرداری یا دهیاری قرار دهند. دستورالعمل برنامه مذکور توسط شورای عالی استان‌ها تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۸۴- شهرداری یا دهیاری مکلف است در چهارچوب قوانین، مقررات و استانداردهای ذی‌ربط نسبت به اعطای مجوز لازم برای تأسیس و اداره انواع مراکز مشاوره، از طریق بخش خصوصی اقدام نماید. دستورالعمل نحوه اجرای این ماده توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها در سطح ملی تهیه و توسط شورای عالی استان‌ها تصویب می‌شود.

ماده ۸۵- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون احداث و تجهیز و اداره ورزشگاه‌ها، اردوگاه‌ها، دریابارها و میدان‌ها و مراکز اسکی و سایر مراکز ورزشی تابع وزارت ورزش و جوانان به عهده شهرداری و حسب مورد دهیاری است، شهرداری یا دهیاری موظف است نسبت به توسعه ورزش همگانی از طرق مختلف، از جمله ایجاد، توسعه و نگهداری مجموعه‌های ورزشی، تفریحی و فرهنگی و بسط مشارکت‌های مردمی در حوزه تربیت بدنی اقدام نماید.

ماده ۸۶- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون مدیریت نمایشگاه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران به عهده شهرداری است و ساختمان‌ها، اموال و نیروی انسانی نمایشگاه‌های بین‌المللی در اختیار شهرداری‌ها قرار می‌گیرد.

بخش هفتم: حمل و نقل و ترافیک

ماده ۸۷ - وظایف شهرداری یا دهیاری حسب مورد در حوزه حمل و نقل و ترافیک عبارت اند از:

- ۱- مدیریت و نظارت یکپارچه حمل و نقل بار و مسافر با همه شیوه‌ها در محدوده و حریم شهر یا روستا
- ۲- تهیه و بهنگام‌سازی طرح جامع حمل و نقل و ترافیک محلی (با رویکرد مجموعه شهری در کلان شهرها)
- ۳- اطلاع‌رسانی، افزایش آگاهی و ارتقای فرهنگ عمومی و حقوق و تکالیف شهروندی در زمینه‌ی حمل و نقل و ترافیک محلی
- ۴- مطالعه و اجرای طرح‌های منجر به ارتقای ایمنی تردد، و پایش میزان اثربخشی آنها
- ۵- مدیریت توقفگاه‌های حاشیه‌ای، ساخت، توسعه و بهره‌برداری از توقفگاه‌های عمومی و صدور مجوزهای لازم
- ۶- مناسب‌سازی سامانه‌های حمل و نقل عمومی، معابر، فضاها و اماکن شهری یا روستایی و کلیه تسهیلات ترافیکی به منظور تردد ایمن و آسان سالمندان، اشخاص کم‌توان حسی - حرکتی و دارای معلولیت
- ۷- فراهم کردن زیرساخت‌های لازم و توسعه و بهبود شبکه معابر، پیاده‌راه‌ها و تسهیلات ترافیکی مورد نیاز برای تردد ایمن شهروندان و گسترش استفاده از حمل و نقل پاک
- ۸- مدیریت تهیه، نصب و نگهداری علائم افقی و عمودی و معرفی معابر و اماکن اعم از خدماتی، فرهنگی و تاریخی
- ۹- مدیریت ساخت، بهره‌برداری و صدور مجوزهای لازم مراکز معاینه فنی خودروهای سبک و مراکز آزمون مخازن گاز مایع و نظارت بر آنها
- ۱۰- صدور مجوز تأسیس مؤسسات و شرکت‌های حمل و نقل بار و مسافر درون‌شهری و روستایی، و نظارت بر عملکرد آنها در حریم و محدود شهر و روستا
- ۱۱- مدیریت ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از فناوری‌های نوین و سامانه‌های هوشمند حمل و نقل و ترافیک
- ۱۲- تهیه و به روزرسانی کلیه طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط با توسعه پایدار حمل و نقل و بهبود تردد
- ۱۳- مدیریت احداث، توسعه، نگهداشت و بهسازی شبکه معابر عمومی، زیرساخت‌های مورد نیاز و مرتبط با حمل و نقل شهری یا روستایی و تأسیسات مرتبط با حمل و نقل و ترافیک از جمله کوچه‌ها، خیابان‌ها، میدان‌ها، زیرگذرها، بزرگراه‌ها، پل‌ها، تونل‌ها، سامانه‌های حمل و نقل عمومی بار و مسافر، سامانه‌های هوشمند حمل و نقل و ترافیک، و کلیه تسهیلات ترافیکی
- ۱۴- مدیریت امور ترافیکی و عبور و مرور شهری یا روستایی و اعمال قانون و مقررات از طریق مأمورین ذیربط
- ۱۵- مکان‌یابی زیرساخت‌های شهری یا روستایی و تأسیسات مربوط به حمل و نقل و ترافیک و بررسی انطباق موقعیت آنها با ضوابط معماری و شهرسازی با رعایت ملاحظات و الزامات پدافند غیر عامل

- ۱۶- مدیریت ساخت، توسعه، بهره‌برداری، نگهداری و صدور مجوز ایجاد پایانه‌های مسافری و باری درون و برون شهری یا روستایی
- ۱۷- امور مرتبط با نگهداری و نوسازی ناوگان حمل و نقل عمومی شهری یا روستایی
- ۱۸- اتخاذ تدابیر لازم جهت کاهش آلاینده‌های آب و هوایی و صوتی ناشی از حمل و نقل و ترافیک بر اساس فهرست انتشار منابع آلاینده‌ها و ممانعت از ادامه فعالیت منابع آلاینده ساکن و متحرک
- ۱۹- برنامه‌ریزی، مطالعه و انجام طرح‌های منجر به مدیریت عرضه و تقاضای سفر و اصلاح الگوی سفرها
- ۲۰- برنامه‌ریزی، مطالعه و اجرای طرح‌های منجر به کاهش مصرف سوخت‌های فسیلی و جایگزینی آن با انواع سوخت‌های با حداقل آلودگی
- ۲۱- برنامه‌ریزی و صدور مجوز ایجاد و نظارت بر جایگاه‌های سوخت‌رسانی به وسایل نقلیه با رعایت الزامات پدافند غیر عامل
- ۲۲- پیاده‌سازی نظام جامع و یکپارچه اطلاعات و مدیریت سوانح و تخلفات رانندگی در محدوده و حریم شهر یا روستا، و پایش شاخص‌های مرتبط با ایمنی به طور سالانه بر اساس شیوه‌نامه پیشنهادی مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی و تصویب شورای عالی استان‌ها
- ۲۳- توسعه حمل و نقل عمومی شهر و روستا به منظور تأمین نیازهای دسترسی و جابه‌جایی بار و مسافر
- ۲۴- ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از سامانه‌های انبوه‌بر، از جمله سامانه‌های ریلی
- ۲۵- تهیه و پیشنهاد میزان سرانه پارکینگ اختصاصی و عمومی در نواحی و مناطق مختلف شهر یا روستا جهت کاربری‌های مختلف و نیز، ضوابط مربوط به نحوه‌ی احداث پارکینگ‌ها و توقفگاه‌های عمومی و اختصاصی عادی و مکانیزه، و بهره‌برداری از آن‌ها با در نظرگیری طرح‌های توسعه شهری و روستایی و ارائه به مراجع ذی‌ربط برای تصویب
- ۲۶- بررسی و تصویب طرح‌های ترافیکی ایمنی کارگاهی و دسترسی مسیر کلیه عملیات عمرانی واقع در معابر شهری یا روستایی
- ۲۷- انجام وظایف مندرج در ماده ۳۱ قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی
- ۲۸- شماره‌گذاری و تغییر شماره و اسقاط با تغییرات در مشخصات وسایل نقلیه

ماده ۸۸- به منظور اعمال مدیریت واحد در زمینه‌ی امور حمل و نقل و ترافیک و نیز سامان‌دهی سفرهای درون‌شهری، ارتقای بهره‌وری سیستم‌های حمل و نقل و بهینه‌سازی عرضه‌ی خدمات، کلیه امور مدیریتی انتظام و ایمنی حمل و نقل و اعمال قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و امور وسایل نقلیه همراه با نیروی انسانی و تجهیزات و ساختار، از ناجا منتزع و به شهرداری منتقل می‌گردد، شورای حمل و نقل و ترافیک شهر به ریاست شهردار و عضویت فرماندار، رئیس راهنمایی و رانندگی، نماینده‌ی سازمان محیط‌زیست و یک نفر از اعضای شورای اسلامی شهر با معرفی شورا و معاون حمل و نقل و ترافیک شهردار به‌عنوان دبیر با وظایف و اختیارات زیر تشکیل

می‌شود: صلاحیت‌ها و اختیارات شورای عالی ترافیک یا شورای عالی حمل و نقل نیز منحصر به سیاست‌گذاری و وضع استانداردهای ترافیک یا حمل و نقل است

- ۱- بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی حمل و نقل و ترافیک شهر در چهارچوب «طرح جامع حمل و نقل و ترافیک» مصوب هر شهر و کلیه طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط با توسعه و بهبود امور حمل و نقل و ترافیک و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه اجرای آن‌ها و ایفای نقش مؤثر در تهیه و بررسی طرح جامع و تفصیلی
- ۲- اتخاذ تصمیم در خصوص نحوه اداره و انجام امور راهنمایی و رانندگی شهر در چهارچوب وظایف قانونی هریک از نهادها و دستگاه‌های ذیربط و تمهیدات لازم برای اعمال قوانین حمل و نقل و ترافیک
- ۳- تصمیم‌گیری در خصوص اعمال محدودیت در تردد خودروها در محدوده‌هایی خاص از شهر بر مبنای متغیرهای مختلف ترافیکی از قبیل متغیرهای زمانی، مکانی، نوع و تعداد خودروها
- ۴- تعیین ساعات شروع و خاتمه کار دستگاه‌های دولتی و غیردولتی، کارخانجات، مراکز عمده‌ی جاذب سفر، مراکز تهیه و توزیع کالا و خدمات، مدارس و دانشگاه‌ها و نیز نیروهای نظامی و انتظامی با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
- ۵- تصمیم‌گیری در خصوص مقابله با آلودگی هوا و آلودگی صوتی در شهر و اتخاذ کلیه تدابیر لازم در مواقع اضطراری آلودگی هوا
- ۶- تصمیم‌گیری در خصوص نحوه مدیریت و نظارت بر حمل و نقل بار و مسافر در محدوده و حریم شهرهای بالای دویست هزار نفر جمعیت و هر گونه اتخاذ تصمیم راجع به سامانه‌های حمل و نقل همگانی و شبه‌همگانی و نحوه عملکرد آن‌ها
- ۷- تصویب سرانه‌ی پارکینگ اختصاصی و عمومی در نواحی و مناطق مختلف شهر جهت کاربری‌های مختلف و نیز تصویب دستورالعمل مربوط به نحوه احداث پارکینگ‌ها و توقف‌گاه‌های عمومی و اختصاصی و بهره‌برداری از آن‌ها
- ۸- شناسایی و تشخیص مراکز نامناسب جاذب سفر و مراکز تهیه و توزیع کالا و خدمات و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه فعالیت و انجام کار توسط این مراکز و انتقال آن‌ها به نقاط جدید بر اساس طرح‌های جامع شهری و طرح جامع حمل و نقل و ترافیک هر شهر
- ۹- بررسی اعتبارات پیشنهادی مورد نیاز شهرداری جهت مدیریت امور حمل و نقل و ترافیک از محل بودجه عمومی و ارائه به دولت به منظور درج در بودجه‌ی سالیانه
- ۱۰- پیشنهاد برقراری انواع عوارض حمل و نقل به شورای اسلامی شهر جهت تصویب
- ۱۱- مدیریت تقاضا و عرضه خدمات سفرهای درون‌شهری و اصلاح الگوی سفرها
- ۱۲- تعیین مناطق حادثه‌خیز معابر شهری و چگونگی جلوگیری از تصادفات و ورود خسارات مالی و جانی به اشخاص

۱۳- اتخاذ تدابیر لازم جهت خروج اضطراری شهروندان و پیش‌بینی مسیرهای امن تخلیه جمعیت

۱۴- نظارت بر حمل و نقل، ذخیره سازی و فروش مواد خطرزا در سطح شهر

ماده ۸۹- شهرداری‌ها و دهیاری‌های دارای راه‌آهن شهری یا روستایی در زمینه‌ی احداث، نگهداری و بهره‌برداری از مبدأ تا مقصد مشمول ماده‌ی ۱۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵ و اصلاحات بعدی آن نمی‌باشند. چگونگی تعامل شهرداری‌ها و دهیاری‌های مذکور حسب مورد بر عهده‌ی دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح شهرستانی، استانی یا ملی است.

ماده ۹۰- شهرداری یا حسب مورد دهیاری موظف است طرح جامع حمل و نقل و ترافیک شهر یا روستا را در چارچوب سیاست‌های دولت و برنامه‌های مربوط مشتمل بر برنامه‌های مورد نیاز از جمله برنامه‌های ذیل توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطوح شهرستانی و استانی ظرف یک‌سال تهیه کند و برای تصویب به شورای اسلامی شهر و روستا تقدیم کند

- ۱- برنامه‌ی جامع ایجاد، توسعه و اصلاح شبکه معابر شهری با تأکید سلسله‌مراتبی (از سطح محلی تا شریانی)
- ۲- برنامه‌ی جامع توسعه حمل و نقل همگانی
- ۳- برنامه‌ی جامع ساماندهی و مدیریت بار شهری یا روستایی
- ۴- برنامه‌ی جامع توسعه و ایجاد توقفگاه، پارک‌سوار و پایانه‌های حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری بار و مسافر
- ۵- برنامه‌ی جامع مدیریت تقاضای سفر
- ۶- برنامه‌ی جامع توسعه حمل و نقل پاک
- ۷- برنامه‌ی جامع ارتقای ایمنی تردد شهری یا روستایی
- ۸- برنامه‌ی جامع توسعه و بهبود استفاده از سامانه‌های هوشمند حمل و نقل و ترافیک
- ۹- برنامه‌ی جامع حفظ و بهبود محیط زیست شهری یا روستایی از دیدگاه حمل و نقل و ترافیک
- ۱۰- برنامه‌ی جامع آموزش، اطلاع‌رسانی، افزایش آگاهی و ارتقای فرهنگ عمومی، حقوق و تکالیف شهروندی در زمینه حمل و نقل و ترافیک شهری یا روستایی
- ۱۱- برنامه‌ی جامع مکان‌یابی خطوط اضطرار و جانمایی نقاط امداد رسانی، از جمله امداد هوایی
- ۱۲- برنامه‌ی جامع ایجاد، توسعه و بهبود پدافند غیرعامل در حمل و نقل شهری یا روستایی
- ۱۳- برنامه‌ی جامع توسعه پیاده‌روی و پیاده‌راه‌ها و مناسب‌سازی شبکه و ناوگان برای توان‌یابان
- ۱۴- برنامه‌ی جامع یکپارچگی حمل و نقل درون شهری و برون شهری (سخت افزاری و نرم افزاری) با رعایت ملاحظات و الزامات پدافند غیرعامل

ماده ۹۱- ارائه مطالعات امکان‌سنجی و عارضه‌سنجی ترافیکی برای ساخت و سازه‌های مهم شهری یا روستایی به منظور لحاظ نمودن پیامد آن بر ترافیک و معابر شهری و روستائی و تأمین توقفگاه مورد نیاز توسط متقاضی الزامی است. نحوه انجام مطالعات و حدود ساخت‌وسازهای مذکور بر اساس شیوه‌نامه‌ای است که ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون، با همکاری مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی و شورای عالی استان‌ها تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۹۲- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، در تغییر کاربری زمین در محدوده و حریم شهر یا روستا و تعیین تراکم آن و در تهیه، بازنگری و بهنگام‌سازی طرح‌های توسعه شهری یا روستایی، رعایت و لحاظ نیاز طرح‌ها و پروژه‌های مصوب در زمینه حمل و نقل شهری یا روستایی الزامی است.

بخش هشتم: خدمات شهری

ماده ۹۳- وظایف شهرداری و حسب مورد دهیاری در محدوده و حریم شهر و روستا در حوزه خدمات شهری و روستائی عبارتند از:

- ۱- مدیریت توزیع گاز، برق، آب شرب شهری و روستائی، جمع‌آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و نظارت بر ارائه خدمات ارتباطاتی
- ۲- مدیریت اجرایی پسماندهای عادی از قبیل برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به کاهش تولید، تفکیک از مبدا، نظافت عمومی، انباشت و جمع‌آوری و حمل و نقل پسماندها و دفع آنها، پردازش مکانیکی و بیولوژیکی، بازیافت مواد و انرژی،
- ۳- مدیریت، مرمت، لایروبی، بهسازی مستمر نهرها، مسیل‌ها، قنوات، آبراه‌ها، رودخانه‌ها، محیط اطراف رودخانه‌ها و نه‌رهای شهری و روستائی و روددره‌ها
- ۴- اجرای ضوابط و استانداردهای آدرس‌دهی معابر شهری و روستائی
- ۵- جلوگیری از سد معابر و استفاده غیرمجاز از معابر عمومی و رفع آن
- ۶- مدیریت ایجاد و نگهداری سرویس بهداشتی عمومی در سطح شهر یا روستا و نظارت بر آنها
- ۷- مدیریت ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم به منظور راهبری و نظارت بر عرضه محصولات، خدمات و مایحتاج مصرفی خانوار در مراکز و بازارهای تحت نظر شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها
- ۸- تعیین محل‌های مناسب جهت استقرار کارجویان مشاغل عمومی و موقت
- ۹- مدیریت بر ایجاد و توسعه مراکز عرضه دام و پرندگان، با رعایت مقررات، ضوابط و استانداردهای بهداشتی و زیست‌محیطی و پدافند زیستی
- ۱۰- تأمین امنیت شهروندان از طریق رفع خطرات ناشی از ابنیه، دیوارهای شکسته و خطرناک، گودال‌ها و چاه‌های واقع در معابر، اشیاء موجود در بالکن‌ها و نماهای عمومی ساختمان‌ها، و پاسخ‌گویی و جبران در صورت وقوع خسارت
- ۱۱- ارائه خدمات ایمنی و آتش‌نشانی، از جمله نجات جان انسان‌ها، مهار و اطفاء حریق، حفاظت از ثروت‌های ملی در مقابله با آتش‌سوزی و عوارض و سوانح ناشی از آن و برنامه‌ریزی در خصوص ارائه آموزش‌های ایمنی شهروندی و بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی در این زمینه
- ۱۲- نظارت و واپایی بر تحقق شرایط ایمنی ساختمان‌ها و استانداردهای تجهیزاتی ساختمان‌ها در مقابل سوانح گوناگون مانند زلزله، آتش‌سوزی، برق‌گرفتگی، سیل و حوادث و تهدیدات شیمیایی، پرتوی و سایبری، میکروبی و زیستی

۱۳- مدیریت ایجاد، توسعه و تجهیز آرامستان شامل مکان‌های تغسیل، تکفین و تدفین درگذشتگان با رعایت ضوابط دینی و مذهبی و بهداشتی، و نظارت بر حسن اجرای آنها

۱۴- مدیریت تهیه و نصب تابلو و پلاک شناسایی اماکن، معابر، راه‌ها، نشانی‌ها و اماکن تاریخی و گردشگری

۱۵- مدیریت ایجاد و توسعه تأسیسات و صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات و فراورده‌های کشاورزی از قبیل واحدهای بسته‌بندی سبزیجات و میوه‌جات، سردخانه و انبارهای سرد نگهداری محصولات کشاورزی

۱۶- امور اداری و خدماتی مدارس

۱۷- نظارت و مراقبت در صحت اوزان و مقیاس‌ها

۱۸- صدور موافقت اصولی و پروانه بهره‌برداری بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های بهداشت و درمان و بهزیستی و تجهیز و صدور مجوز خرید ملزومات آنها، با رعایت استانداردها، ضوابط و سیاست‌های وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

ماده ۹۴- مدیریت ایجاد، توسعه و بهره‌برداری از تأسیسات مربوط به توزیع آب شهری و روستایی و جمع‌آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب و حفاظت از تأسیسات مذکور در حریم و محدوده شهر یا روستا به عهده شهرداری یا دهیاری است. برای انجام وظایف و تکالیف مقرر در این ماده سهام دولت در شرکت‌های آب و فاضلاب موضوع قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۱ و اصلاحات بعدی آن و نیز قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی مصوب ۱۳۷۴/۹/۱۲ با اصلاحات بعدی به نسبت آخرین سرشماری رسمی جمعیت به هر شهرداری یا روستایی واگذار می‌شود. مسئولیت تقسیم دارایی و دیون شرکت‌های واگذار شده بین شهرستان‌ها، شهرها و روستاها طبق ضوابط این قانون حسب مورد بر عهده دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح استانی یا شهرستانی است.

ماده ۹۵- هزینه‌های اشتراک انشعاب، نرخ آب مشروب و هزینه‌های جمع‌آوری و دفع فاضلاب شهرها یا روستاها با احتساب هزینه‌های تأمین آب، بهره‌برداری، و استهلاک و سایر عوامل مؤثر با رویکرد توسعه پایدار و صیانت از منابع آبی، پس از تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا از مصرف‌کنندگان وصول می‌شود.

ماده ۹۶- تهیه و اجرای طرح‌های تأمین آب و آب‌رسانی تا حریم شهر یا روستا همچنان به عهده وزارت نیرو است.

ماده ۹۷- حراست و صیانت از حریم و بستر رودخانه‌ها و نهرها در محدوده و حریم شهرها یا روستاها با رعایت ضوابط اعلامی وزارت نیرو به عهده شهرداری یا دهیاری است. حراست و صیانت از حریم و بستر رودخانه‌ها در خارج از محدوده و حریم شهرها و روستاها به عهده وزارت نیرو، و حراست و صیانت از بستر رودخانه‌ها و نهرها، در خارج از محدوده و حریم شهرها و روستاها حسب مورد به عهده دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها در

سطح استانی یا شهرستانی است. رودخانه‌های واقع در مناطق حفاظت شده موضوع بند الف ماده ۳ و ماده ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست از شمول این ماده مستثناست.

ماده ۹۸- ساخت، توسعه، تعمیر، نگهداری، بهره‌برداری، راهبری و مدیریت تأسیسات توزیع برق فشار متوسط و فشار ضعیف در محدوده و حریم شهرها و روستاها به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واگذار می‌شود. شرکت‌های توزیع برق استانی و شهرستانی واگذار شده، و تمامی دارایی‌ها، حقوق، بدهی‌ها، اختیارات، تعهدات و حقوق عمومی شرکت‌های توزیع برق استانی و شهرستانی (موضوع قانون استقلال شرکت‌های توزیع نیروی برق در استان‌ها، مصوب ۱۳۸۴/۵/۱۲) به نسبت آخرین سرشماری رسمی جمعیت، به هر شهرداری یا دهیاری واگذار می‌شود. مسئولیت تقسیم دارایی و دیون شرکت‌های واگذار شده بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها طبق ضوابط این قانون حسب مورد بر عهده دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها استان یا شهرستان است.

ماده ۹۹- هزینه‌های اشتراک انشعاب و نرخ برق مصرفی با احتساب هزینه‌های تأمین برق، بهره‌برداری، استهلاک و سایر عوامل مؤثر پس از تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا از مصرف‌کنندگان وصول می‌شود.

ماده ۱۰۰- شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها می‌توانند برق مصرفی شهرها یا روستاهای محدوده مدیریت خود را از حریم شهر یا روستا از شبکه ملی انتقال برق، یا از طریق اعطای مجوز تأسیس یا تأسیس و اداره نیروگاه‌های محلی یا برق پاک خانگی در محدوده و حریم شهر یا روستا تأمین کنند.

ماده ۱۰۱- ساخت، توسعه، تعمیر، نگهداری، بهره‌برداری، راهبری و مدیریت تأسیسات توزیع گاز و سوخت مایع در محدوده و حریم شهرها و روستاها به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واگذار می‌شود. شرکت‌های توزیع گاز استانی و شهرستانی واگذار، و تمامی دارایی‌ها، حقوق، بدهی‌ها، اختیارات، تعهدات و حقوق عمومی شرکت‌های توزیع گاز استانی و شهرستانی به نسبت آخرین سرشماری رسمی جمعیت، به هر شهرداری یا دهیاری واگذار می‌شود. مسئولیت تقسیم دارایی و دیون شرکت‌های واگذار شده بین شهرستان‌ها، شهرها و روستاها طبق ضوابط این قانون حسب مورد بر عهده دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح استانی یا شهرستانی است.

ماده ۱۰۲- هزینه‌های اشتراک انشعاب و نرخ گاز مصرفی با احتساب هزینه‌های تأمین گاز، بهره‌برداری، استهلاک و سایر عوامل مؤثر پس از تصویب شورای اسلامی شهر یا روستا از مصرف‌کنندگان وصول می‌شود. شرکت ملی گاز ایران موظف به تأمین گاز مصرفی شهرها و روستاها تا حریم شهر یا روستا است.

ماده ۱۰۳- برنامه‌ریزی و صدور مجوز ایجاد و نظارت بر جایگاه‌های سوخت‌رسانی به وسایل نقلیه در محدوده و حریم شهر یا روستا در چارچوب طرح‌های توسعه شهری بر عهده شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها می‌باشد.

ماده ۱۰۴- وظایف زیر در راستای تأمین بهداشت عمومی و ارتقای سطح آن، از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، موضوع بند ۲ ماده ۱ قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوب ۱۳۶۷/۳/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن، منتزع، و با رعایت ضوابط و استانداردهای ابلاغی آن وزارتخانه به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واگذار می‌شود:

- ۱- تأمین بهداشت محیط و اماکن عمومی اعم از آموزشی، فرهنگی و تربیتی
- ۲- واپایی و نظارت بهداشتی بر سموم، مواد شیمیایی و آفات
- ۳- واپایی و نظارت بهداشتی بر تولید، توزیع و عرضه مواد خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی
- ۴- مدیریت ایجاد و ساماندهی مراکز ترک اعتیاد و درمانگاه‌های سرپایی
- ۵- آموزش بهداشت عمومی
- ۶- تأمین بهداشت خانواده
- ۷- تأمین بهداشت کار و شاغلان

ماده ۱۰۵- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون اداره فرودگاه‌های مسافری به جز در امور امنیتی و انتظامی به عهده شهرداری‌هاست، سیاست‌گذاری و نظارت عالی بر فرودگاه‌ها کماکان برعهده وزارت و شهرسازی است.

ماده ۱۰۶- شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظف به تأسیس مراکز پایش باقی‌مانده آلاینده‌های شیمیایی در محصولات کشاورزی و دامی (از قبیل فلزات سنگین، سموم و آفت‌کش‌ها، کودهای شیمیایی، آنتی‌بیوتیک‌ها و غیره) درمیادین میوه و تره‌بار و مراکز توزیع عمده محصولات و فراورده‌های کشاورزی‌اند و از کلیه محصولات ورودی نمونه‌گیری می‌کنند. ضوابط و استانداردهای سنجش آلاینده‌های کشاورزی‌ها از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان ملی استاندارد و سازمان دامپزشکی کشور وضع می‌شود. تعرفه‌ها و شیوه‌نامه اجرایی آزمایش‌ها از سوی شوراهای شهر و روستا وضع می‌شود. در صورت وجود امکانات باید این گونه مراکز توسط بخش خصوصی تاسیس و اداره شوند

ماده ۱۰۷- نرخ محصولات و فراورده‌های کشاورزی، دامی و مایحتاج مصرفی خانوار در میادین و بازارهای تحت پوشش شهرداری در کمیته نرخ‌گذاری، متشکل از نمایندگان وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت و شهرداری تعیین و توسط شهرداری به بهره‌برداران غرف اعلام می‌گردد و نظارت بر کیفیت محصولات و تولیدات ارائه شده و همچنین رعایت قیمت مصوب کمیته نرخ‌گذاری بر عهده شهرداری یا دهیاری است.

ماده ۱۰۸- سد معابر عمومی و اشغال پیاده‌روها و استفاده غیر مجاز از آنها و نیز اماکنی از قبیل میدان‌ها، پارک‌ها بوستان‌ها و باغ‌های عمومی، مترو و ایستگاه‌های مترو و سایر عرصه‌هایی که در محدوده و حریم شهر و حسب

مورد محدوده روستا واقع و عنوان املاک و اموال عمومی متعلق به شهر و روستا دارد، ممنوع است. شهرداری و دهیاری مکلفاندا استفاده از مامورین در اختیار و با حفظ مالکیت اموال مرتکبین سد معبر و تنظیم صورت مجلس از سد معابر موضوع ماده جلوگیری و با نسبت به جمع‌آوری موانع موجود و آزاد نمودن معابر و اماکن مذکور، اقدام کنند. در صورتیکه متخلف یا متخلفان در مقابل مأموران شهرداری یا دهیاری مقاومت و تمرد نمایند و یا به ادامه تخلف خود اصرار داشته باشند اعمال آنان حسب مورد مشمول حکم مواد ۶۰۷ و ۶۰۹ و ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ بوده و نیروی انتظامی با اعمال این قبیل افراد به مثابه جرم مشهود برخورد می‌کند. شیوه‌نامه اجرای این ماده ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون توسط شورای عالی استان‌ها تهیه و ابلاغ می‌شود.

ماده ۱۰۹- چنانچه هر شخص حقیقی یا حقوقی برخلاف مقررات قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه‌های اجرایی آن، نسبت به نگهداری، مخلوط کردن، حمل و نقل، خرید و فروش، دفع و تخلیه غیرمجاز هر نوع پسماند و نخاله‌های ساختمانی در محدوده و حریم شهر یا روستا اقدام نماید، علاوه بر اعمال مجازات‌های مقرر در قانون مدیریت پسماند مکلف به جبران خسارت شهر یا روستا طبق قواعد مسئولیت مدنی است.

ماده ۱۱۰- شهرداری و دهیاری موظف است نسبت به شناسایی و نظارت بر اماکن و محل‌های نگهداری، عرضه و خرید و فروش حیوانات وحشی اقدام و از فعالیت کسانی که به صورت غیرمجاز و برخلاف مقررات و ضوابط سازمان حفاظت محیط‌زیست، مبادرت به نگهداری و خرید و فروش حیوانات مذکور می‌کنند، جلوگیری نماید.

ماده ۱۱۱- شهرداری و دهیاری مکلف است برای حفظ شهر و روستا از خطر سیل و حریق و همچنین دفع و رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته واقع در معابر عمومی و کوچه‌ها و اماکن عمومی و خصوصی، پرکردن و پوشاندن چاه‌ها و چاله‌های واقع در معابر و نیز خطرات ناشی از سقوط اشیاء موجود در بالکن‌ها و روی دیوارهای مشرف و مجاور معابر عمومی، مزاحمت دودکش‌ها و ناودان ساختمان‌ها، دفع فاضلاب در معابر و همچنین رفع آلودگی محیطی زمین یا بناهای مخروبه و متروکه و یا نیمه‌تمام اقدام نماید. در کلیه موارد مذکور، شهرداری به مالکان یا صاحبان اماکن یا صاحبان ادوات منصوب، اخطار صادر می‌نماید تا نسبت به رفع خطر در مهلت مناسب اقدام نمایند. در صورتی که اخطار شهرداری در مهلت معین به موقع اجرا گذاشته نشود، شهرداری رأساً به وسیله مأموران خود اقدام به رفع خطر یا مزاحمت می‌نماید و هزینه صرف‌شده را به اضافه ۲۰ درصد به‌عنوان خسارت از مستنکف دریافت می‌کند.

ماده ۱۱۲- اطلاع رسانی کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی عرضه‌کننده کالا و خدمات با نوشتن هر نوع مطلبی یا الصاق هر نوشته‌ای بر روی دیوارهای شهر یا روستا، کف خیابان و تأسیسات شهری و روستایی، نمای ساختمان، در و پنجره و دیوار املاک و منازل و هر محل و فضایی که در مرئی و منظر عموم باشد و نیز نصب هر نوع پلاکارد، تابلو و بیل‌بورد تبلیغاتی در مکان‌های مذکور، اصولاً ممنوع است، مگر در مواردی که طبق ضوابط نظام جامع تبلیغات

شهری و روستایی دارای پروانه باشد. ضوابط تابلو، آگهی یا نوشته قابل نصب در هر مکانی در پروانه مربوطه قید می‌شود. تخلف از ضوابط نظام جامع تبلیغات موجب جزای نقدی درجه هشت و پاک‌سازی محل و در صورت تکرار علاوه بر پاک‌سازی محل، موجب جزای نقدی درجه هفت است. در صورت استمرار تخلف، شهرداری یا دهیاری صلاحیت اقدام طبق بند (۱) جدول موضوع ماده ۵۴ و دریافت هزینه‌های آن را طبق صدر ماده دارد. نظام جامع تبلیغات شهری و روستایی به پیشنهاد مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی، توسط شورای عالی استان‌ها به تصویب می‌رسد.

ماده ۱۱۳- وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و غیردولتی و نیروهای نظامی و انتظامی موظفند حداقل شش ماه قبل از هرگونه اقدام عمرانی، شهرداری یا دهیاری را از اجرای طرح‌های خود مطلع کنند. این دستگاه‌ها موظفند در فعالیتهای عمرانی واقع در محدوده و حریم شهر یا روستا رعایت طرح‌های توسعه را بنمایند و موافقت کتبی شهرداری یا دهیاری را در این خصوص اخذ کنند. دستگاه اقدام‌کننده مکلف است هرگونه خرابی یا زیانی را که در اثر اقدامات مزبور به آسفالت یا ساختمان معابر عمومی وارد می‌آید، در مدت مناسبی که با نظر شهرداری یا دهیاری تعیین می‌شود، ترمیم کند؛ در غیر این صورت، شهرداری یا دهیاری خرابی را ترمیم کرده و به حال اول درمی‌آورد و هزینه تمام‌شده را به اضافه ۲۰ درصد آن از طریق اجرای ثبت اسناد وصول می‌نماید. مفاد این ماده نافذ موضوع ماده ۵۴ این قانون در خصوص اخذ پروانه نیست

ماده ۱۱۴- مالک یا مالکان یا اشخاص ذی‌نفع واقع در محدوده شهر یا روستا و در اراضی و ابنیه مخروبه، ناتمام، غیرمتناسب با وضع محل یا مغایر با استانداردهای آلودگی بصری که به پاکیزگی و زیبایی نما یا منظر شهر یا روستا لطمه می‌زند، مکلف به ترمیم وضعیت هستند. شهرداری باید به مالک، مالکان یا اشخاص ذی‌نفع اخطار کند که ظرف مدت دو ماه نسبت به پاک‌سازی، ایجاد نرده یا دیوار، مرمت محل و بنا یا هر اقدام مناسبی که برای زیبا سازی محل لازم باشد، اقدام نمایند. اگر مالک مسامحه و یا امتناع کرد شهرداری می‌تواند هر گونه اقدامی را که لازم بداند معمول و هزینه آن را به اضافه صدی ده از مالک یا متولی و یا متصدی موقوفه دریافت نماید در این مورد صورت حساب شهرداری بدو به مالک ابلاغ می‌شود، در صورتیکه مالک ظرف پانزده روز از تاریخ ابلاغ صورت حساب شهرداری اعتراض نکرد صورت حساب قطعی تلقی می‌شود و هرگاه مالک ظرف مهلت مقرر اعتراض کرد موضوع به کمیسیون‌های مذکور در مواد ۳۳ و ۳۴ ارجاع می‌شود.

بخش نهم: محیط زیست

- ماده ۱۱۵-** وظایف شهرداری و حسب مورد، دهیاری، در محدوده و حریم حوزه محیط زیست عبارتند از:
- ۱- تهیه و بازنگری طرح‌ها و ضوابط زیست‌محیطی و فضای سبز و پیشنهاد آن به مراجع قانونی برای تصویب و نظارت بر اجرای ضوابط مصوب
 - ۲- مدیریت ایجاد، گسترش، حفظ، نگهداری و احیای فضای سبز شهری و روستایی
 - ۳- سامان‌دهی کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و واحدهای تولیدی و خدماتی آلوده‌کننده و مزاحم، و نظارت بر واپایی آلودگی آن‌ها و انتقال به نقاط مناسب به ترتیب مقرر در این قانون
 - ۴- احیای پهنه‌های طبیعی و حفاظت از محیط زیست طبیعی شهر یا روستا، و جلوگیری از تخریب آن
 - ۵- انتشار سالانه گزارش وضعیت شاخص‌های زیست‌محیطی شهر یا روستا
 - ۶- حفاظت و مدیریت پارک‌های ملی، پناهگاه‌های حیات وحش، مناطق حفاظت‌شده و پارک‌های طبیعی در محدوده و حریم شهر یا روستا تحت نظارت سازمان حفاظت محیط زیست کشور
 - ۷- واپایی و کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی، از قبیل آلودگی‌های هوا، آب، خاک، صوتی، نوری، بویایی و سایر آلودگی‌های زیست‌محیطی
 - ۸- کشف و پیگیری تخلفات ناشی از آلودگی و تخریب محیط زیست در محدوده و حریم شهر یا روستا، و انجام اقدامات قانونی جهت اخذ ضرر و زیان خسارات وارده بر محیط زیست شهری یا روستایی
 - ۹- اندازه‌گیری مستمر میزان آلاینده‌های هوا و صدا و اطلاع‌رسانی مستمر به شهروندان و مراجع صلاحیت‌دار به‌ویژه در مواقع اضطراری آلودگی هوا
 - ۱۰- صدور مجوز، مدیریت ایجاد یا اداره موزه‌های تاریخ طبیعی و باغ‌های وحش و نظارت بر فعالیت آن‌ها در محدوده و حریم شهر یا روستا، بر اساس ضوابط و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست

ماده ۱۱۶- شهرداری یا دهیاری موظف است در ایجاد فضای مشجر شهر یا روستا از درختان و بوته‌های مثمری استفاده کند که کمترین میزان مصرف آب را دارند. در کاشت درختان و بوته‌ها اولویت با درختان و بوته‌های با مصرف کم آب است که به صورت تاریخی در آن منطقه کشت می‌شده‌اند یا حسب دستورالعمل‌های وزارت جهاد کشاورزی با اقلیم منطقه منطبق‌اند.

ماده ۱۱۷- مدیریت، احداث، احیاء، نگهداری، توسعه و بهره‌برداری از جنگل‌های دست‌کاشت و پارک‌های جنگلی، مراتع قابل‌درخت‌کاری، نهالستان‌های متروکه و اراضی واقع در کاربری‌های فضای سبز و کمربند سبز شهری به منظور توسعه فضای سبز و اعمال کاربری طبق ضوابط و طرح‌های توسعه در محدوده و حریم شهر یا روستا به شهرداری یا دهیاری واگذار می‌شود. این واگذاری با حفظ مالکیت دولت و بدون دریافت حقوق مالکانه از شهرداری

یا دهیاری انجام می‌گیرد و باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی گردد که امکان استقرار و اسکان اضطراری جمعیت در این فضاها در مواقع لزوم فراهم گردد.

ماده ۱۱۸- به منظور استفاده بهینه از منابع آبی موجود جهت حفظ، نگهداری و توسعه فضاهای سبز شهری و روستایی، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند:

الف: حداکثر طی ۵ سال نسبت به جایگزینی روش‌های آبیاری سنتی (غرقابی) با سیستم‌های آبیاری تحت فشار و سایر روش‌های نوین آبیاری فضای سبز، استفاده از گونه‌های گیاهی مقاوم و با حداقل نیاز آبی و حذف شبکه آب شرب از منابع آبی مورد استفاده اقدام نمایند.

ب: با استفاده از امکانات موجود یا احداث تأسیسات مورد نیاز برای جمع‌آوری و ذخیره نزولات آسمانی برای آبیاری فضای سبز اقدام نمایند.

ج: نسبت به تأمین آب مورد نیاز فضاهای سبز شهری و روستایی از منابع آب غیر شرب، اعم از پساب تأسیسات محلی، شهری یا روستایی تصفیه فاضلاب، اقدام نمایند.

ماده ۱۱۹- سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان موظف است با همکاری وزارت راه و شهرسازی نسبت به ایجاد گروه تخصصی مهندسی فضای سبز جهت نظارت اصولی بر برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و نگهداری فضاهای سبز کشور حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از تاریخ تصویب این قانون اقدام نماید.

ماده ۱۲۰- شهرداری یا دهیاری مکلف است از تأسیس و فعالیت کارخانه‌ها، کارگاه‌ها و سایر واحدهای تولیدی، صنعتی، تجاری، صنفی و امثال آن که فعالیت آن‌ها موجبات آلودگی در محدوده شهر یا روستا را فراهم می‌کنند، جلوگیری نماید و هرگاه تأسیسات مذکور قبل از تصویب این قانون ایجاد شده باشند، آنها را تعطیل و در صورت لزوم به نقاط مناسب دیگر، از جمله به خارج از محدوده شهر یا روستا منتقل نماید.

ماده ۱۲۱- شهرداری یا دهیاری مکلف است در مورد ساماندهی فعالیت‌های آلاینده محیط زیست اعم از تمهیدات، تخریب، تعطیل و انتقال به نقاط مناسب، مراتب را ضمن دادن مهلت مناسب به صاحبان آنها ابلاغ نماید. در صورتی که صاحبان، متصدیان و بهره‌برداران فعالیت‌های یاد شده به نظر شهرداری معترض باشند، می‌توانند ظرف ده روز از تاریخ ابلاغ، اعتراض خود را با ذکر دلیل به کمیسیون مرکب از دو نفر از افراد بصیر، مطلع و متخصص در امور محیط زیست و بهداشت محیط که از طرف شورای اسلامی شهر یا روستایی انتخاب می‌شوند و یک نفر قاضی منتخب دادگستری استان، تسلیم نمایند. کمیسیون موظف است ظرف مدت یک ماه از تاریخ وصول اعتراض، به موضوع رسیدگی، و رأی صادر نماید. در صورت اعتراض هریک از طرفین، ظرف ۲۰ روز از ابلاغ رأی صادره، می‌توانند اعتراض خود را به

کمیسیون تجدید نظر این ماده که با همان ترکیب و اعضای متفاوت با اعضای کمیسیون بدوی است جهت رسیدگی تسلیم نمایند ، کمیسیون تجدید نظر موضوع این ماده به اعتراض مذکور رسیدگی می کند ، هرگاه رأی کمیسیون مبنی بر تأیید نظر شهرداری باشد و صاحبان ملک، بهره‌برداران و متصدیان فعالیت در مدت مقرر شخصاً اقدام نمایند ، شهرداری به وسیله مأموران خود رسماً اقدام می کند. شیوه‌نامه این ماده ظرف شش ماه پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست تهیه می شود و به تصویب شورای عالی استان‌ها می رسد.

ماده ۱۲۲- عبارت «شهرداری و دهیاری» بعد از سازمان دامپزشکی در تبصره ۱ اصلاحی موضوع قانون اصلاح تبصره ۱ ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۶/۵/۸ اضافه می شود.

ماده ۱۲۳- برای تشویق انتقال مشاغل و صنوف مزاحم و آلاینده ، مستقر در محدوده و حریم شهرها و روستاها:

الف: وزارت جهاد کشاورزی و وزارت راه و شهر سازی موظفند آرا ضی مورد نیاز را در چارچوب طرح های توسعه مصوب، با حق بهره برداری به صورت رایگان، در اختیار شهرداری قرار دهند.

ب: شهرداری‌ها مکلفند آرا ضی یاد شده را بر اساس طرح های مصوب با همکاری اتحادیه و صنوف مرتبط آماده سازی و ساماندهی نمایند و حق بهره برداری از آرا ضی یاد شده را در قالب قرارداد های مدت دار در چارچوب قانون آیین نامه معاملات شهرداری تهران تنظیم و واگذار نمایند و بدون اخذ عوارض صدور پروانه ، پروانه ساخت، صادر کنند.

ماده ۱۲۴- نصب هرگونه تجهیزات تولیدکننده امواج در محدوده و حریم شهر یا روستا پس از صدور تأییدیه مراجع قانونی ، نیازمند مجوز شهرداری یا دهیاری نیز می باشد.

ماده ۱۲۵- شهرداری و یا دهیاری موظف است نسبت به حفاظت محیط زیست کوهستان‌ها، چشمه‌ها و آبشارهای طبیعی واقع در محدوده و حریم شهر یا روستا اقدام کند و از هرگونه ساخت‌وساز در حریم این مناطق و تجاوز و تخریب در اکوسیستم‌های کوهستانی جلوگیری نماید و همچنین با احیای وضعیت طبیعی و ساماندهی و زیباسازی دامنه‌ها، زمینه گردشگری و طبیعت گردی را برای شهروندان در محیط‌های مذکور فراهم کند.

بخش دهم : اقتصادی

وظایف شهرداری و دهیاری در حوزه اقتصادی

ماده ۱۲۶ - وظایف شهرداری یا حسب مورد دهیاری در حوزه اقتصادی عبارتند از:

- ۱- سنجش شاخص محیط کسب و کار و بررسی روندهای مربوط به آن در سطح شهر و روستا، و همکاری با نهادهای ذی ربط جهت بهبود شاخص مذکور
- ۲- رفع موانع توسعه و حمایت از فعالیتهای اقتصادی و تشویق کارآفرینان
- ۳- حمایت از توسعه صنعت گردشگری و خدمات وابسته و صدور مجوزهای لازم و نظارت بر فعالیتهای آنها
- ۴- برنامه ریزی برای جذب و حمایت سرمایه‌ی خارجی و حمایت از سرمایه‌گذاری داخلی و مشارکت با آنها
- ۵- حمایت از اقتصاد دانش بنیان

شیوه‌های عملکرد شهرداری یا حسب مورد دهیاری در حوزه اقتصادی

۱- بهبود شرایط و محیط کسب و کار

ماده ۱۲۷- به منظور بهبود شرایط و محیط کسب و کار شهری و روستایی با رعایت قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶، دستورالعمل‌های مورد نیاز جهت اقدامات زیر ظرف یک سال پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری در سطح ملی تهیه می‌شود، و پس از تأیید شورای عالی استان‌ها به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ابلاغ می‌شود:

- ۱- تسهیل فرآیندهای دریافت عوارض شهری از شهروندان و فعالان اقتصادی از طریق شیوه‌هایی نظیر خود اظهاری و پرداخت غیرحضوری مؤدیان
- ۲- روان و آسان‌سازی مقررات و مراحل مراجعه شهروندان و فعالان اقتصادی برای دریافت مجوزهای ساخت و ساز و تعیین کاربری، تفکیک اراضی و املاک، و نیز ساماندهی مشاغل از طریق اصلاح و تغییر روش‌های اداری مزاحم، و کوتاه کردن فرآیندها و حذف فعالیت‌های زائد
- ۳- تدوین شاخص‌های اصلی محیط کسب و کار در شهر یا روستا با همکاری اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و سایر تشکل‌های اقتصادی مبتنی بر قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶. به منظور سنجش سالیانه بهبود شرایط و محیط کسب و کار و گزارش آن به شورا و درج در تارنمای رسمی شهرداری و دهیاری برای اطلاع شهروندان

۲- قواعد مراجعه شهرداری‌ها به بازارهای مالی و استقراض از بازارهای مالی

ماده ۱۲۸- به منظور توانمندسازی شهرداری‌ها در تحرک‌بخشی به فعالیت‌های عمرانی، اقتصادی و اجتماعی شهری، شهرداری‌ها مجازند در چارچوب قوانین ومقررات ذی‌ربط و ضوابط مقرر در این ماده به شرح زیر نسبت به استقراض از بازارهای مالی اقدام نمایند:

۱. استقراض از بازارهای مالی بین‌المللی و داخلی با رعایت قوانین مربوط و تصویب شورای اسلامی شهر
۲. اخذ موافقت دولت قبل از انتشار اوراق مشارکت و گواهی سپرده خاص در مواردی که دولت بازپرداخت اصل و سود بدهی شهرداری را تضمین می‌کند.
۳. تأمین منابع ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری شهرداری از بازارهای جهانی، پس از تأیید وزارت امور اقتصادی و دارائی و بانک مرکزی، با انتشار اوراق مشارکت و انواع صکوک اسلامی و با تضمین اصل و سود این اوراق توسط شهرداری
۴. اقدام مشترک شهرداری‌ها با انتشار اوراق مشارکت و با تعیین سهم و تعهدات هریک از آنها در قرارداد جداگانه با تایید بانک کارگزار
۵. بازپرداخت اصل و سود تسهیلات بانکی در پروژه‌های انتفاعی شهری، صرفاً از محل درآمدهای حاصل از این پروژه‌ها

ماده ۱۲۹- شهرداری‌هایی که اقدام به استقراض از سیستم بانکی و بازارهای مالی می‌کنند، قبل و بعد از استقراض، ملزم به اعلان و افشای اطلاعات مالی خود به شرح زیر می‌باشند و ارزش زمین و مستغلات متعلق به شهرداری می‌تواند به عنوان وثیقه بدهی‌ها به کار رود:

- ۱- انتشار صورت‌های مالی شامل ترازنامه، صورت‌حساب سود و زیان (در مورد شرکت‌های وابسته به شهرداری)، و عملکرد بودجه جاری و سرمایه‌ای شهرداری در سنوات گذشته
- ۲- انتشار مبلغ بدهی‌های خود به اشخاص حقیقی و حقوقی، بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و توزیع زمانی بازپرداخت آنها.

ماده ۱۳۰- شهرداری‌ها موظف‌اند مطالعات ارزیابی فنی- اقتصادی پروژه‌های سرمایه‌گذاری را که برای تأمین مالی آنها به بانک‌ها و بازار سرمایه مراجعه می‌کنند، در دسترس همگان قرار دهند.

ماده ۱۳۱- سقف بدهی شهرداری‌ها باید به میزانی باشد که تعهدات بازپرداخت اصل و سود بدهی‌های شهرداری‌ها، در هیچ سال مالی از ۲۰ درصد مجموع درآمدهای آنها در آن سال مالی تجاوز نکند.

بخش یازدهم: سایر مقررات و صلاحیت‌ها

ماده ۱۳۲- انتقال وظایف و صلاحیت‌ها از زمان ابلاغ در ۸ مرحله و به شرح جدول زیر به اجرا در می‌آید. در طول دوره انتقالی، اجرای احکام این ماده راجع به هر یک از بخش‌ها موقوف به انقضای مهلت مقرر در این جدول می‌شود. اداره ثبت اسناد و املاک موظف است پس از پایان هر مرحله، طبق درخواست شهرداری یا دهیاری نسبت به انتقال اسناد مالکیت املاک ادارات انتقال یافته به شهرداری یا دهیاری اقدام کند. دادستان هر شهرستان مکلف به نظارت بر کلیه مراحل انتقال و حراست از اموال بیت‌المال یا تعقیب مسئولان کوتاهی کننده در جریان انتقال می‌شود. کوتاهی هر مقام در جریان انتقال وظایف و مسئولیت‌ها جرم است و مجرم به مجازات درجه ۶ محکوم می‌شود.

شماره مرحله	موعد اجرا	اقدام اجرایی	مسئول اجرا	توضیحات
بند ۱	حداکثر ۷ ماه پس از ابلاغ قانون	تشکیل هیأت عمومی مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های شهرستان‌ها و انتخاب دبیر	رئیس شورای شهرستان	
بند ۲	حداکثر ۸ ماه پس از ابلاغ قانون	تشکیل هیأت عمومی مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان و انتخاب دبیر	رئیس شورای استان	
بند ۳	حداکثر ۹ ماه پس از ابلاغ قانون	تشکیل هیأت عمومی مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌های ملی و انتخاب دبیر	رئیس شورای عالی استان‌ها	
بند ۴	حداکثر ۱۰ ماه پس از ابلاغ قانون	تهیه شیوه‌نامه‌های مورد نیاز و ارجاع به مراجع ذی‌ربط برای تصویب	دبیر مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی	

	<p>دبیران مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی، استانی و شهرستانی</p>	<p>انتقال آن دسته از ادارات آب، فاضلاب و برق و گاز مشمول انتزاع و واگذاری به شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها حسب احکام مقرر در این قانون</p>	<p>پس از فراهم شدن امکان اداره هر یک از آنها توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، حسب مورد، به درخواست شورای عالی استان‌ها ظرف ۶ ماه از دستگاه ذی‌ربط منتزع و به شهرداری‌ها و یا دهیاری‌ها واگذار می‌شود</p>	<p>بند ۵</p>
	<p>دبیران مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی، استانی و شهرستانی</p>	<p>انتقال کلیه تأسیسات و ساختمان‌های وزارت آموزش و پرورش و نیروی انسانی که به موجب این قانون باید به شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها انتقال یابد</p>	<p>حداکثر ۲۲ ماه پس از ابلاغ قانون</p>	<p>بند ۶</p>
	<p>دبیران مجمع نظام امور شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی، استانی و شهرستانی</p>	<p>انتقال کلیه تأسیسات و ساختمان‌های و نیروی انسانی اداراتی از دستگاه‌ها که ذکر نام نشده و حسب احکام مقرر در این قانون باید به شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها واگذار شود</p>	<p>حداکثر ۲۸ ماه پس از ابلاغ قانون</p>	<p>بند ۷</p>
	<p>دبیران مجامع حسب مورد</p>	<p>انتقال کلیه تأسیسات و ساختمان‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و نیروی انسانی که به موجب این قانون باید به شهرداری‌ها یا دهیاری‌ها انتقال یابد</p>	<p>حداکثر ۳۴ ماه پس از ابلاغ قانون</p>	<p>بند ۸</p>

ماده ۱۳۳ - شورای عالی استانها موظف است:

- ۱- شاخص های سنجش و جلوگیری از تبعیض در تهیه برنامه های عمرانی و رفاهی را تهیه و به سازمان برنامه و بودجه ارایه نماید.
- ۲- هر ساله معیارهای تخصیص بودجه و جلوگیری از تبعیض را بروز رسانی و در صورت نیاز شاخص ها و سنجش های موجود را بازنگری کند.
- ۳- به منظور تعیین سهم هر استان از بودجه و اعتبارات ، ضرایب بهره مندی در کلیه زمینه های توسعه و عدم تبعیض را تنظیم و بر اساس معیارهای تهیه ضرایب، هر ساله آن را به روزرسانی نماید.
- ۴- هر ساله گزارش عملکرد اجرای این ماده را به کمیسیون شوراها و امور داخلی مجلس شورای اسلامی ارایه نماید.

ماده ۱۳۴ - دولت موظف است در تهیه و تدوین برنامه های توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و لایحه بودجه سالیانه کشور ، نظرات شورای عالی استانها را دریافت و با دعوت از نماینده آن شورا در جلسات بررسی لوایح برنامه و بودجه پیشنهادهای آنها را مطرح و مورد رسیدگی قرار دهد . در صورت عدم تصویب پیشنهادهای شورای عالی استانها توسط دولت ، نظرات شورا به مجلس تقدیم و در کمیسیون تلفیق موضوع ماده ۴۵ آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی با حضور نماینده شورا قابل طرح و رسیدگی است . سازمان برنامه و بودجه موظف است گزارشی از میزان و نحوه تخصیص بودجه و اعتبارات عمومی کل کشور به تفکیک استانها در پایان هر فصل تهیه و برای شورای عالی استانها ارسال دارد.

ماده ۱۳۵ - شورای عالی استانها می تواند نماینده خود را از بین اعضای شورای عالی استانها انتخاب و جهت دفاع از طرح ها و لوایح به مجلس شورای اسلامی و کمیسیونهای تخصصی معرفی نماید.

ماده ۱۳۶ - به منظور رفع تبعیض و اجرای هماهنگ برنامه های عمرانی و رفاهی استانها، شورای عالی استانها موظف است موارد نقض تخلف از اجرای قوانین را پس از طرح و تصویب در صحن شورای عالی حسب مورد جهت بررسی و رسیدگی قانونی به رییس مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات کشور جهت بررسی و رسیدگی قانونی ارسال نماید.

ماده ۱۳۷ - اعضای شوراها و شورای اسلامی در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر در رأی خود کاملاً آزادند و نمی توان آنها را به سبب نظرات خود در شورای مربوطه مورد تعقیب یا بازداشت قرارداد ، در مواردی که تعقیب یا بازداشت عضوی از اعضای شورا توسط دادستان ضروری تشخیص داده شود، بازداشت آنها ، در مورد شوراها

روستا، بخش، شهرستان با اطلاع رییس شورای استان ، در مورد اعضای شورای استان با اطلاع رئیس شورای عالی استانها در مورد اعضای شورای عالی استانها با اطلاع رییس مجلس شورای اسلامی صورت خواهد پذیرفت..

ماده ۱۳۸- هیأت وزیران می تواند اختیار تصمیم گیری راجع به نحوه هزینه کرد یارانه هر استان را به شوراها واگذار نماید

ماده ۱۳۹- مجمع نظام امور شهرداریها و دهیاریها در سطح ملی موظف است سیاست جامع اجرای شهر و روستای هوشمند را تهیه کند و برای تصویب به شورای عالی استانها ارسال نماید. شهرداریها و دهیاریها مکلفاند عملکرد سالیانه در اجرای این سیاست را به شوراها و مردم گزارش کنند.

ماده ۱۴۰- شوراها میتوانند در راستای تسریع تکمیل سامانه حدنگار (کاداستر) در حریم و محدوده شهر یا روستا کمکهای فنی، مالی و غیره را به اداره ثبت اسناد و املاک ارائه نمایند.

ماده ۱۴۱- بند ۲۷ ماده ۸ این قانون به عنوان بند «ق» به انتهای ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراها و اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن اضافه می شود.

ماده ۱۴۲- وظایف غیر حاکمیتی بنیاد انقلاب اسلامی به دهیاریها واگذار می شود.

ماده ۱۴۳- مرجع رسیدگی به اختلافات مجموعه مدیریت شهری و روستایی با دستگاهها و نهادهای حاکمیتی در خصوص انجام وظایف در حوزه مدیریت شهری و روستایی، هیأت های حل اختلاف و رسیدگی به شکایات موضوع ماده ۷۹ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراها و اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن می باشد.

ماده ۱۴۴- مدیران حراست شهرداری یا دهیاری از سوی اداره کل حراست استان منصوب می شوند. هزینه حقوق و مزایای مدیران حراست طبق ضوابط سازمان حراست کل کشور در بودجه سالانه شهرداری یا دهیاری منظور شده و به صورت سالانه به حساب سازمان حراست کل کشور واریز می گردد.

ماده ۱۴۵- شهرداری یا دهیاری مکلف است بر اساس طرح های توسعه و سامانه حدنگار، تخلف متصرفان غیرقانونی را با مشخصات کامل، به محض وقوع تخلف، به دادستان گزارش کند.

ماده ۱۴۶- هرگونه اطلاعاتی که در این قانون حکم به درج آنها در تارنماهای رسمی شده است باید به نحوی درج شود که به صورت دائمی قابلیت دسترسی برای عموم داشته باشد.

ماده ۱۴۷- کلمه شهرداری‌ها از ماده ۳۰ قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ و بند «الف» و تبصره ۱ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ حذف می‌شود.

ماده ۱۴۸- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون وظایف قوه قضائیه در قانون شوراها حل اختلاف مصوب ۱۳۸۷ به جز در تعیین قاضی به شهرداری واگذار می‌شود.

ماده ۱۴۹- تمامی مسئولیت‌های نظارتی این قانون، نافی وظایف قانونی سایر دستگاه‌ها و مراجع ذی‌ربط نیست.

ماده ۱۵۰- حکم شهردار و دهیار پس از انتخاب آنها توسط شورای اسلامی شهر و شورای اسلامی روستا توسط روسای شوراها مذکور صادر می‌شود.

ماده ۱۵۱- انجام معاملات، اعم از خرید و فروش اموال منقول و غیرمنقول و مقاطعه و اجاره و استجاره، طرح دعوا و دفاع از دعاوی علیه شهرداری، حفظ دارائی منقول و غیرمنقول شهرداری و قبول اعانات و هدایا به نام شهرداری با تصویب شورای اسلامی شهر از دیگر وظایف و اختیارات شهرداری‌ست.

اصلاحات قانون آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها

ماده ۱۵۲- به منظور انطباق و اعمال تغییرات ناشی از احکام این قانون در برخی مواد قانون آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها مصوب ۱۳۴۶/۴/۱۲ در زمینه‌های مختلف، از جمله بودجه، درآمد، مراجع تصویب مصوبات و ...، مواد ۲۳ الی ۲۷ و ۳۲، ۳۴، ۳۶ و ۴۴ آیین‌نامه مذکور به ترتیب با متن بندهای ۱ تا ۹ به شرح زیر اصلاح می‌گردد.

۱- ماده ۲۳- بودجه شهرداری و متمم آن، به صورت عملیاتی باید بر اساس حوزه‌های مأموریتی، راهبردها، سیاست‌های اجرایی، برنامه‌های خاص مربوط به هر خدمت و محصول و مبتنی بر اهداف و شاخص‌های کمی مشخص، و هزینه هر یک از آنها تنظیم گردد. طرز تنظیم برنامه و بودجه، تفریغ بودجه و نحوه تفکیک مأموریت‌ها و درآمدها، انطباق بودجه با برنامه و همچنین طرز برآورد درآمد و هزینه به موجب شیوه‌نامه ای است که به وسیله مجمع نظام شهرداری‌ها و دهیارها در سطح ملی تهیه می‌شود، و توسط شورای عالی استان‌ها تصویب و ابلاغ می‌شود.

۲- ماده ۲۴- شهرداری مکلف است تا پایان دی ماه، بودجه سالیانه خود را به شورای اسلامی شهر پیشنهاد نماید و شورای اسلامی شهر نیز باید قبل از اسفند ماه هر سال، آن را مورد رسیدگی و تصویب قرار دهد. همچنین شهرداری موظف است تفریغ بودجه هر سال را تا اول خردادماه سال بعد به شورای اسلامی شهر تسلیم کند و شورا نیز باید تا آخر خرداد ماه آن را رسیدگی و تصویب نماید. شیوه بررسی و تصویب بودجه یا تفریغ بودجه در شورای اسلامی شهر طبق شیوه‌نامه‌ای است که به پیشنهاد مجمع امور نظام شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد. شورای اسلامی شهر باید

حداقل هفته‌ای چهار روز برای بررسی بودجه تشکیل جلسه دهد و حضور شهردار یا نماینده وی در جلسات الزامی است.

۳- ماده ۲۶- در صورتی که شهرداری در رأس موعده مذکور به وظیفه قانونی خود در مورد پیشنهاد لایحه بودجه و متمم آن و تفریغ بودجه عمل نکند، شهردار موظف است ظرف مدت ۱۵ روز پس از موعد مقرر، دلایل تأخیر در ارائه بودجه را به شورای اسلامی شهر گزارش نماید، در صورتی که شورا دلایل شهردار را با اکثریت مطلق آراء موجه نداند، می‌تواند نسبت به استیضاح شهردار اقدام کند.

۴- ماده ۲۷- اجازه تقسیط عوارض یا مطالبات یا جریمه‌های شهرداری با پیشنهاد شهرداری به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد، تقسیطی قابل اجراست که موضوع و حدود و شرایط آن در دفتر عوارض مصوب شهر به چاپ رسیده باشد.

۵- ماده ۳۲- کلیه پرداخت‌های شهرداری باید در مقابل اسناد مثبت صورت گیرد. آیین‌نامه نحوه پرداخت، پیش‌پرداخت، مساعده، تنخواه‌گردان و علی‌الحساب در مورد هزینه‌هایی که تنظیم اسناد مثبت آنها قبل از پرداخت میسر نباشد، با پیشنهاد مجمع نظام شهرداری‌ها به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.

۶- ماده ۳۳- طرز تهیه اسناد هزینه و مدارک ضمیمه آن، طرز طبقه‌بندی هزینه‌های شهرداری و همچنین اصول و قواعد مربوط به انبارداری و رابطه آن با کارپردازی، به موجب دستورالعملی است که به وسیله مجمع نظام شهرداری‌ها در سطح ملی تهیه می‌شود و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

۷- ماده ۳۴- نحوه وصول و نگهداری درآمدها، پرداخت هزینه‌ها، نگهداری حساب موجودی و تنظیم گزارش‌های مستمر وضع مالی شهرداری و همچنین ترتیبات مربوط به عملیات استقراری شهرداری‌ها، به موجب دستورالعملی است که به پیشنهاد مجمع نظام شهرداری‌ها در سطح ملی به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

۸- ماده ۳۶- شهردار می‌تواند با انتخاب حسابرسان مستقل، اسناد و مدارک و حساب‌ها و عملکرد شهرداری و کلیه مؤسسات و شرکت‌های تابعه و وابسته به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها را به صورت موردی با انتخاب خود بعد از خرج، مورد رسیدگی و ارزیابی قرار دهد. نتیجه گزارش این حسابرسان به همراه صورت حساب عملکرد ماهیانه و سالانه بودجه شهرداری، در اختیار شورای اسلامی شهر قرار می‌گیرد.

۹- ماده ۴۴- کلیه پرداخت‌های شهرداری در حدود بودجه مصوب، مستند به اسناد مثبت و رعایت مقررات، به عمل می‌آید. این اسناد به امضای شهردار و ذی‌حساب یا نمایندگان آنها که رسماً به شورا معرفی و به تأیید شورای اسلامی شهر رسیده باشند، خواهد رسید.

اصلاحات قانون آیین‌نامه معاملاتی شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵/۱/۲۵ و اصلاحات بعدی آن

ماده ۱۵۳- به منظور انطباق احکام این قانون با قانون آیین‌نامه معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵/۱/۲۵ و اصلاحات بعدی آن، موادی از آیین‌نامه‌ی مذکور به شرح زیر اصلاح، و یک ماده به آن الحاق می‌شود:

۱- ماده ۳ قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱/۲۵ و تبصره‌های آن (غیر از تبصره ۲) جایگزین ماده ۱ آن می‌شود و :

۲- تبصره ۲ ماده ۱ به تبصره ۴ تغییر می‌یابد.

۳- در سطر سوم ماده ۴، کلمه «حقوقی» جایگزین کلمه «بازرسی» می‌شود و یک تبصره به‌عنوان تبصره ۲ به شرح زیر به ماده ۴ الحاق می‌شود و تبصره قبلی به تبصره ۱ تغییر می‌یابد:

تبصره ۲: در مناطق و سازمان‌های فاقد عناوین سازمانی یاد شده در کمیسیون موضوع این ماده، اعضای کمیسیون توسط مدیران مناطق و سازمان‌ها انتخاب، و به شهردار معرفی می‌شوند.

۴- آگهی مناقصه با توجه به اهمیت معامله و تشخیص رئیس کمیسیون معاملات، ۲ تا ۳ نوبت در دو روزنامه کثیرالانتشار و هم‌زمان در سامانه‌ی اینترنتی شهرداری منتشر می‌شود.

۵- بند ۵ ماده ۱۰ حذف می‌شود.

۶- در ماده ۱۲ عبارت «با رعایت آیین‌نامه‌های موضوع ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه کشور» به عبارت «با رعایت مفاد ماده ۲۲ قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰» اصلاح می‌شود.

۷- در ماده ۱۳:

الف- در سطر اول «کمیسیون» به «کمیسیون‌های» تغییر می‌یابد.

ب- در بند ۵، عبارت «مأمور فنی» به عبارت «کارشناس خبره» تغییر می‌یابد.

ج- یک بند به شرح زیر به عنوان بند ۶ به ماده اضافه می‌شود: «۶- یکی از اعضای شورای اسلامی شهر به انتخاب و معرفی شورا به‌عنوان ناظر»

۸- در سطر آخر ماده ۱۴، عبارت «ماده ۳۱» به عبارت «ماده ۳۳» اصلاح می‌شود.

۹- یک تبصره به شرح زیر به عنوان تبصره ۳ به ماده ۲۴ الحاق می‌شود:

تبصره ۳- نحوه تحویل و زمان پرداخت سپرده قراردادی که موضوع طرح (پروژه) پروژه در این آیین‌نامه‌های مالی شهرداری‌ها پیش‌بینی یا به آن تصریح نشده است، مانند طرح (پروژه)‌های مطالعاتی، خدمات روزانه، و ماهانه، از جمله طبخ غذا و خدمات اجاره‌ای و خودرویی، تابع دستورالعملی است که ظرف شش ماه پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون به پیشنهاد مجمع نظام شهرداری‌ها در سطح ملی به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.

۱۰- در ماده ۲۸، عبارت «ارزیاب شهرداری» به عبارت «کارشناس رسمی دادگستری» اصلاح می‌شود.

۱۱- جزء ۱۳ از بند ۳ ماده ۲۹ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

۱۲- یک نفر کارشناس در حوزه مدیریت شهری با حداقل ده سال سابقه به انتخاب و معرفی شورای اسلامی شهر

۱۳- بندهای هشت‌گانه و تبصره ماده ۳۱ لغو، و به جای آن بندهای «الف» تا «ط» ماده ۲۹ قانون برگزاری مناقصات مصوب ۱۳۸۳/۱/۲۵ جایگزین می‌شود.

14- ماده ۳۲ حذف می‌شود.

15- در سطر اول ماده ۳۵، کلمه «سفته» جایگزین عبارت «اسناد خزانه» می‌شود.

16- ماده زیر به‌عنوان ماده ۴۰ به آیین‌نامه الحاقی می‌شود و شماره ماده ۴۰ سابق به ۴۱ تغییر می‌یابد:

ماده ۴۰- نحوه انتخاب مجری طرح (پروژه) پروژه‌های مطالعاتی، نحوه برآورد میزان بهای خدمات، و معیار سنجش و روند انتخاب و انجام معامله با اشخاص حقیقی و حقوقی در طرح (پروژه) پروژه‌های مشارکتی و سرمایه‌گذاری تابع آیین‌نامه‌ای است که ظرف یک سال پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون به پیشنهاد مجمع امور نظام شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در سطح ملی به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید

- قوانینی که به موجب این قانون لغو می‌شود :

ماده ۱۵۴- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون قوانین مشروحه زیر لغو می‌گردد:

۱- قانون تشکیل شهرداریها و انجمن شهرها و قصابات مصوب ۱۳۲۸/۴/۵

۲- قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴/۴/۱۱ (به استثناء ماده ۶۲)

۳- قانون اصلاح پاره‌ای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴، مصوب ۱۳۴۵/۱۱/۲۷ (به استثناء ماده ۶۲)

۴- قانون اصلاح پاره‌ای از مواد قوانین مربوط به شهرداری و نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۵۱/۴/۷

۵- قانون اصلاح تبصره ۲ ماده ۷۸ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۲/۳/۷

۶- قانون واگذاری امور مربوط به راهنمایی و رانندگی شهر تهران به شهرداری پایتخت مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹

۷- قانون اصلاح پاره‌ای از مواد قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۴/۷/۲۹

۸- قانون اصلاح پاره‌ای از مواد قانون شهرداری و الحاق ۶ ماده به آن مصوب ۱۳۵۵/۴/۱۵

۹- قانون الحاق یک تبصره به قانون واگذاری امور مربوط به راهنمایی و رانندگی شهر تهران به شهرداری پایتخت مصوب ۱۳۵۶/۳/۱۷

۱۰- قانون الحاق ۶ تبصره به ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۶/۶/۸ (این قانون صرفاً برای رسیدگی به تخلفات ناشی از اجرای قانون شهرداری معتبر است)

- ۱۱- لایحه قانونی اصلاح تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۸/۶/۲۷ (این قانون صرفاً برای رسیدگی به تخلفات ناشی از اجرای قانون شهرداری معتبر است)
- ۱۲- لایحه قانونی شمول قانون استخدام کشوری (غیر از شهرداری پایتخت) درباره کارکنان شهرداریهای سراسر کشور مصوب ۱۳۵۸/۷/۱۹
- ۱۳- آیین نامه استخدامی شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۸/۸/۱۲ شورای انقلاب اسلامی
- ۱۴- لایحه قانونی راجع به اصلاح تبصره ۲ ماده ۹۶ قانون شهرداری مصوب ۱۳۵۸/۹/۲۱
- ۱۵- لایحه قانونی راجع به تبدیل استخدامی مستخدمین پیمانی (موقت) شهرداری تهران به (ثابت) مصوب ۱۳۵۸/۹/۲۱
- ۱۶- لایحه قانونی راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۸
- ۱۷- لایحه قانونی راجع به لغو برخی از مواد اصلاحی قانون اصلاحی شهرداری و اصلاح بند ب ماده ۴۴ آیین نامه مالی شهرداریها مصوب ۱۳۵۹/۴/۲۴
- ۱۸- ماده ۱۲ قانون نظام هماهنگ پرداخت (در مورد شهرداریها) مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ و اصلاحات بعدی آن
- ۱۹- قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون راجع به تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی شهر تهران زیر نظر شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۹.۳.۲۸ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۵/۲۰
- ۲۰- قانون الحاق یک بند و ۳ تبصره بعنوان بند ۳ به ماده ۹۹ قانون شهرداریها مصوب ۱۳۷۲/۱۲/۱
- ۲۱- قانون تفسیر بند ۳ ماده واحده قانون الحاق یک بند و ۳ تبصره به عنوان بند ۳ به ماده ۹۹ قانون شهرداریها مصوب ۱۳۷۳/۷/۱۰
- ۲۲- ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن باستثناء تبصره ۴ ذیل بند ۱ این ماده
- ۲۳- قانون اصلاح ماده (۱۰۱) قانون شهرداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۲۸
- ۲۴- قانون اصلاح ماده (۷۷) قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی مصوب ۱۳۹۱/۵/۱ مجلس شورای اسلامی و ۱۳۹۲/۳/۱۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام

۲۵- ماده ۱۲ قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ و اصلاحیه‌های بعدی آن (در مورد شهرداری) آئین‌نامه استخدامی شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۸/۸/۱۲ شورای انقلاب و اصلاحیه‌های بعدی آن و لایحه شمول قانون استخدامی کشوری درباره کارکنان شهرداری‌های سراسر کشور (غیر از شهرداری پایتخت) مصوب ۱۳۵۸/۷/۱۹ شورای انقلاب از تاریخ تصویب آئین‌نامه موضوع این ماده لغو می‌گردد